

ŽENSKA JE POLITIKA

MLAJŠE ŽENSKE IN POLITIKA

Empirična raziskava v okviru projekta
Meta dekleta - promocija aktivnega
državljanstva mlajših žensk

Društvo za uveljavljanje enakosti in pluralnosti Vita Activa
dr. Milica Antić Gaber, dr. Jasna Podreka, dr. Irena Selišnik, dr. Iztok Šori

Ljubljana, 25. junij 2014

Kazalo

1.	MLAJŠE ŽENSKÉ IN POLITIKA	1
2.	METODOLOGIJA	6
2.1.	Vzorec	6
3.	UGOTOVITVE EMPIRIČNE RAZISKAVE	9
3.1.	Politična kultura, vrednote in odnos do politike	9
3.1.1.	Politika je umazana zadeva, ki se je pošten človek raje izogiba	9
3.1.2.	Zanimanje za politiko	11
3.1.3.	Zakaj je v politiki malo mlajših žensk?	11
3.1.4.	Bi morale biti v politiki več mlajših žensk?	13
3.2.	Praksa	14
3.2.1.	Spremljanje politike in aktualnih dogodkov	14
3.3.	Politično in družbeno delovanje	16
3.4.	Politična socializacija, ambicije in ovire na mikro/osebni ravni	20
3.4.1.	Politične ambicije	20
3.4.2.	Odnos do politike in zanimanje za politiko	22
3.4.3.	Vzroki za nizke politične ambicije žensk	24
3.4.3.1.	Samopercepcija in pomanjkanje samozavesti	26
3.4.3.2.	Izpostavljenost v javnosti	26
3.4.3.3.	Usklajevanje političnega in družinskega življenja	26
3.4.3.4.	Podpora bližnjih oseb	27
3.4.3.5.	Življenjski cilji in prioritete	29
4.	POLITIČNA PRAKSA: POLITIČNE STRANKE, IZKUŠNJE DOSEDANJEGA DELOVANJA IN DOBRE PRAKSE	31
5.	ZAKLJUČEK	35

POROČILO

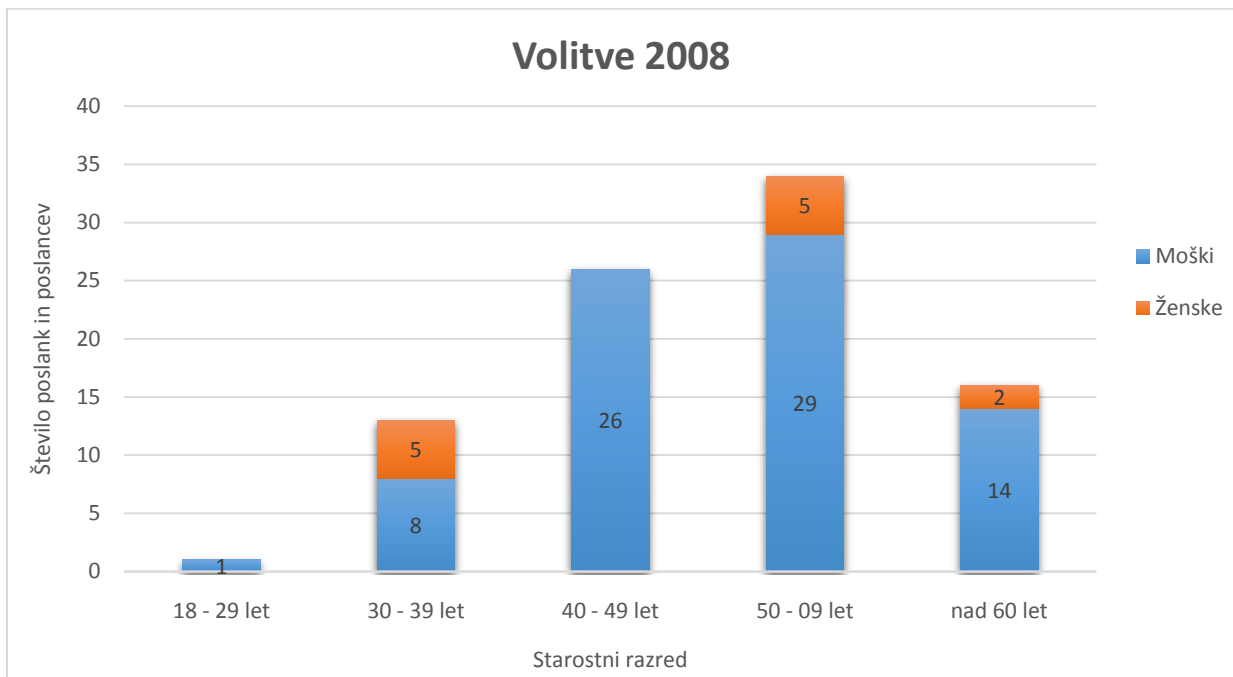
1. MLAJŠE ŽENSKÉ IN POLITIKA

Nič novega ne bomo zapisali, če ugotovimo, da ženske, kljub mnogim sprejetim načelnim podporam, strategijam in politikam, ki so usmerjene na doseganje enakosti spolov, še vedno nimajo enakega dostopa do politične moči in odločanja. Tako kot v Evropski (razen redkih izjem), tudi v slovenski politiki na domala vseh nivojih prevladujejo starejši moški.

Če hkrati upoštevamo spol in starost, so bili v mandatu 2008-2011 največja skupina v Državnem zboru RS moški stari od 50-59 let, ki so predstavljali skoraj tretjinski delež (31,11%) vseh poslank in poslancev. Sledili so moški stari od 40-49 let s skoraj četrtinskim deležem (22,22 %). Ti dve skupini sta bili najmočnejši tudi v mandatu, ki se je začel po volitvah 2011. Če primerjamo rezultate volitev leta 2008 in 2011 lahko sicer opazimo trend k večji zastopanosti mlajših žensk v parlamentu, saj se je delež vseh moških starejših od 40 let zmanjšal z 76,66 odstotkov na 63,66 odstotkov, vendar ti deleži obenem kažejo, da starejši moški še vedno dominirajo na parlamentarni politični sceni. Še posebej je zanimivo, da po volitvah leta 2011 ženske stare od 30-39 let s 12,22 odstotki predstavljajo tretjo najmočnejšo skupino v parlamentu, če kot kriterij upoštevamo spol in starost. Te volitve tako niso bile izjemne le zato, ker je po letih, celo desetletjih stagnacije delež žensk v parlamentu prvič dosegel tretjino, temveč tudi zato, ker je v parlamentarno politiko vstopil znaten delež mlajših žensk. V tem trenutku še ne moremo ugotoviti, ali gre dejansko za trend ali morda enkraten izjemen dogodek. Na teh parlamentarnih volitvah so namreč stranke prvič morale uveljaviti 35 odstotne spolne kvote, obenem je na politično polje vstopilo tudi nekaj novih strank, kar je verjetno dezorientiralo strankarske mehanizme vzpostavljanja moške dominacije v političnem polju.

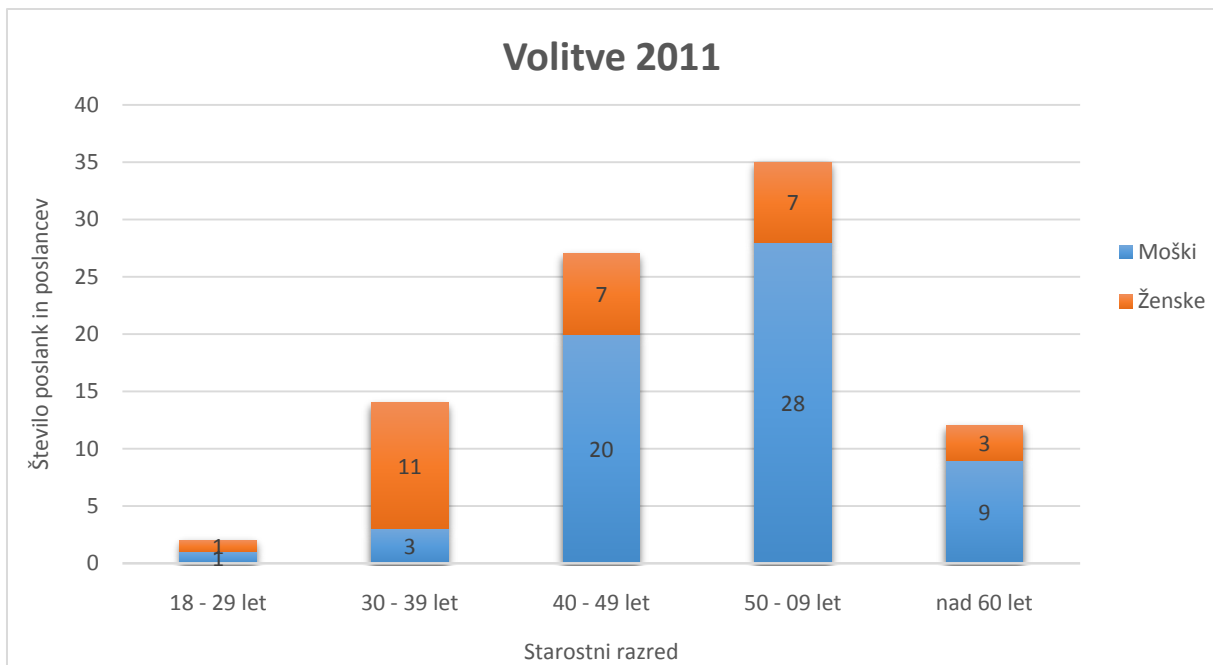
Če pogledamo statistične podatke izvoljenih poslank in poslancev v DZ RS v zadnjih dveh mandatih še nekoliko drugače, lahko ugotovimo, da je bila v mandatu 2008-2011 povprečna starost poslanca 50,7 let in poslank 46,5 let, toda več kot polovica poslank je bila starih nad 50 let. V zadnjem mandatu se je povprečna starost pri poslancih zvišala na 51,11, pri poslankah pa znižala na 44,83 let, pri čemer je bila samo še slaba tretjina poslank stara več kot 50. let. Med poslanci je bilo največ starih več kot 50 let (43 poslancev ali 55,1 % leta 2008 in 37 ali 60,1 % leta 2011), mlajši od 30 let je bil v vsakem mandatu samo po en poslanec. Izrazito malo je bilo starih med 30 in 39 let, v predzadnjem mandatu 8 poslancev, v zadnjem pa samo 3 poslanci, med tem ko je bilo toliko starih kar 11 poslank, kar je tudi prispevalo k zgoraj omenjenemu znižanju povprečne starosti poslank. Eno od vprašanj, ki se ob tem zastavlja je, ali to pomeni, da je med ženskami v tej starostni skupini prišlo tudi do večjega zanimanja za delovanje v politiki?

Slika 1 : Izvolitve v DZ RS 2008 glede na spol in starost

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Slika 2 : Izvolitve v DZ RS 2011 glede na spol in starost

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Statistični podatki torej jasno razkrijejo, da politiko praviloma obvladujejo starejši moški, poleg tega pa gre praviloma še za predstavnike višjega srednjega razreda, večinske narodnosti

(ali rase) in (samo-izpričano) heteroseksualne usmerjenosti. Povprečna starost izvoljenega politika v Evropi je, čeprav je ponekod zaznati indice pomikov v smeri zniževanja starosti (tudi zaradi učinkov protestnih gibanj v različnih državah v Evropi in njihovih zahtev po novih, mlajših svežih močeh) vendarle še vedno več kot deset let nad povprečno starostjo prebivalstva (ki se tudi samo stara) in se giblje v območju med 50 in 60 leti (v povprečju okrog 55 let).

Izjemno malo je raziskav oz. tematiziranja vprašanja umanjkanja mladih v politiki, še manj je takšnih, ki bi se lotili vprašanja ne-prisotnosti mlajših žensk. Redke mlajše ženske (mlajše od 40 let), ki se znajdejo v politiki, so takoj deležne različnih (velikokrat seksističnih) opazk tako na njihov spol, kakor tudi na njihovo mladost. Spomnimo se samo oznak, ki jih je bila deležna Katarina Kresal, ko je stara 34 let prevzela vodenje LDS. Takratni strankarski kolega jo je označil za NLP, kar naj bi pomenilo: nedolžna, lepa in pametna (Roglič in Trtnik, 2007). Njena strankarska kolega (resda v devetdesetih), Janez Drnovšek, ki je kot 39-letnik postal predsednik predsedstva SFRJ in kot 42-letnik prevzel vodenje vlade ter Slavko Gaber, ki je enako star kot Katarina Kresal, ko je postala predsednica LDS, postal šolski minister, takšnih opazk nista bila deležna. Spol pri tem seveda šteje. Če moški za vstop v politiko ni nikoli ne premlad (npr. M. Renzi, 39 let), saj se mu mladost šteje v prid (sveži obrazi, sveže ideje, ipd.), in hkrati ne prestar (npr. G. Napolitano, 88 let, ki so mu v prid pretekle izkušnje), je ženska kaj hitro premlada in neizkušena (preizpraševanja, kdo stoji za njo) ali prestara (vprašanja kot so »ali je Hillary Clinton s svojimi 67 leti še primerna kandidatka za mesto predsednice ZDA«).

Če lahko pričakujemo, da je volilno telo po eni strani »zaradi sveže krvi« v politiki naklonjeno mlajšim moškim - o tem pričajo izvolitve B. Obame, D. Camerona, A. Tsiprasa, B. Pahorja - kakor tudi starejšim moškim zaradi njihovih izkušenj (G. Napolitano, ...), pa to ne velja za ženske.

Glede na to, da naj bi bila politika skrb za najvišje skupno dobro, je na mestu vprašanje, kako poteka definiranje tega najvišjega skupnega dobrega in, kako se začrtujejo poti do njega, če v njem prevladuje ena sama generacijska skupina (starejši) in tudi en spol (moški). Če želimo imeti politiko, ki bo iskala najboljše rešitve in najbolj usklajene politike potem se kaže prizadevati za to, da bo v njej, tako več žensk, kakor tudi več mlajših in med njimi tudi več mlajših žensk. To velja posebej izpostaviti danes, ko so mlajše generacije soočene z negotovo prihodnostjo in nižanjem pravic, kar je med drugim povezano s slabim delovanjem etablirane politike.

Zato si bomo tokrat zastavili vprašanje, kje tičijo ovire za vstopanje večjega števila mlajših žensk v politiko.

Raziskave o ovirah, ki ženskam stojijo na poti k množičnejšemu vstopanju v polje politike, so se v zadnjih treh desetletjih osredinjale na naslednje dejavnike:

- Preučevanje ovir v sami politiki, se je v '90 letih prejšnjega stoletja usmerilo predvsem na raziskovanje sistemskih dejavnikov (stopnje razvitosti demokratičnega sistema ter vpliv volilnega sistema), strankarskih politik (notranja organiziranost, ideološka usmerjenost, tradicija, proces rekrutiranja) in dejavnikov na individualnem nivoju, kjer so na eni strani ugotavljale delovanje motivacijskih dejavnikov in vire tistih, ki so vstopali v politiko ter na drugi strani stališča in prakse vratarjev (angl.

gatekeepers) (Lovenduski in Norris, 1993; Darcy, Welch in Clark, 1994). Pri tem so bila izoblikovana tudi nekatera priporočila, kako spremeniti nizko zastopstvo žensk v politiki in zagotoviti vsaj kritično maso zastopanosti (Norris in Lovenduski, 1995; Grey, 2002). Različne analize so pokazale, da ovire pri vstopanju žensk v polje politike obstajajo tako na makro kot mezo in mikro ravni. Opozorile so na neločljivo povezanost vseh ravni in na vpliv družbene strukture na reproduciranje moškosrediščnega (androcentričnega) reda, ki determinira neustrezen položaj žensk v političnem delovanju, o čemer so pisale tudi naše teoretičarke (prim. Jogan, 1990 in Jogan, 2001).

- V zadnjem času se je to raziskovanje tematsko in geografsko izjemno razširilo. Raziskovalo in razpravljalo se je o vprašanih razlike med zastopanostjo in prisotnostjo (Phillips, 1998), o pravici posameznih pomembnih družbenih skupin do predstavnitva (Young, 1990), o tem, koga naj ženske v politiki zastopajo (Sapiro, 1981; Young, 1990) in o pomenu afirmativnih politik (Bacchi, 2006; Lombardo, 2008). Izvajale pa so se tudi raziskave o tem, kaj oz. na katerih področjih se ženske v politiki angažirajo (Haavio Mannila, 1985; Kirkpatrick, 1974; Darcy, Welch in Clark, 1994), pa tudi o tem, kako se z večjim vstopom žensk spreminja polje politike (Norris in Lovenduski, 1995; Dahlerup, 1998).

Če smo posebej pozorni na problematiko vstopanja mlajših žensk v politiko, lahko na podlagi dosedanjih raziskav izpostavimo:

- pomen socializacijskih procesov, v katerih se dekletom še vedno na različne subtilne načine sporoča, da je politika stvar moških (Carrol in Sanbonmatsu, 2009; Elder, 2004: 31-32);
- da imajo dekleta majhen interes za politiko in nizke politične ambicije kot moški tudi zaradi tega, ker na vidnih položajih ni veliko žensk, ni jih ne v medijih, ne v javnosti, tako da mlajša dekleta nimajo vzornic oz. se ne morejo z nikomer identificirati (angl. »role model«) ali se po kom zgledovati (Elder, 2004: 31);
- da igra pri politični socializaciji pomembno vlogo družina, pri čemer je še posebej pomemben vpliv matere na hčer, ter da družinska socializacija pomembno vpliva na politično angažiranost deklet (Gidengill, O'Neill in Young, 2010);
- da mlajše ženske, kakor mladi nasploh preferirajo drugačne tipe političnih aktivnosti (Smith, 2009: 510), saj v primerjavi z drugimi družbenimi skupinami manj pogosto kontaktirajo politika ali državnega uslužbenca, delajo za politično stranko ali v kakšni drugi podobni organizaciji (npr. društvu) ter pogosteje podpisujejo peticije, demonstrirajo in bojkotirajo izdelke.
- da so uveljavljeni načini in organizacija dela v politiki izrazito nenaklonjeni usklajevanju političnega delovanja in zasebnega življenja, kar predstavlja oviro zlasti za ženske, predvsem mlajše ženske z otroki, zaradi še vedno prisotne po spolu asimetrične, torej tradicionalne delitve gospodinjanskega in skrbstvenega dela (Kanjuo Mrčela, Šori in Podreka, 2012).

Na podlagi pregleda dosedanjih raziskav o ovirah za enako prisotnost žensk in moških v politiki tako v državah z daljšo tradicijo demokratičnih institucij, kakor tudi v Sloveniji ugotavljamo, da so bile opravljene le nekatere redke analize o problematiki nizke prisotnosti mladih v mainstream politiki (ugotavljajo zavračanje etablirane politike, visoko stopnjo ne-udeležbe na volitvah itd.). Toda še redkejšje so bile tematizacije odsotnosti mlajših žensk v

politiki, ki nakazujejo številne ovire (mlajšim ženskam nenaklonjena politična kultura s številnimi predsodki in stereotipi; predstave in stališča samih žensk do politike kot umazane in močno oddaljene od njihovih vsakodnevnih skrbi, ipd.)

(vir: 2003_Participation_young_women_political_life_en.pdf).

Z našo empirično raziskavo, ki bo temeljila na anketi, se bomo tako pridružili tem redkim študijam. V okviru raziskave bomo ugotavljali:

- V kolikšni meri se ženske zanimajo za politiko in ali je njihovo razumevanje politike drugačno od »moškega«; kaj so razlogi, zaradi katerih ni v politiki več mlajših žensk, se mladi generaciji sploh zdi pomembno imeti v politiki več mlajših žensk?
- Kako se prakse razhajajo glede na vrednotne orientacije mlajših žensk, v kolikšni meri se te udeležujejo volitev in drugih političnih aktivnosti in kako pogosto spremljajo politiko in aktualne dogodke?
- Kakšen je osebni odnos žensk, zlasti mlajših žensk do politike, kakšno je njihovo zanimanje zanjo, kakšne so njihove ambicije v odnosu do aktivnega političnega delovanja ter kje tičijo morebitni razlogi oz. ovire za njihovo ne vključevanje v polje politike?
- Kakšna je politična praksa ter kakšen je odnos mlajših žensk do političnih strank in njihovega delovanja? Zanimale nas bodo tudi dobre prakse, ki bi ženskam, zlasti mlajšim ženskam omogočile lažji vstop v polje politike.

2. METODOLOGIJA

Da bi izvedeli, kakšno je stanje stvari v Sloveniji, smo opravili empirično sociološko raziskavo na temo politične participacije mlajših žensk, ki bo lahko služila kot strokovni temelj nadaljnjim intervencijam v okviru projekta (zagovorniška kampanja, nadzor in pritisk na različna politična telesa). Izvedli smo spletno anketo, ki nam je ob razpoložljivih resursih omogočala zajetje dovolj širokega vzorca. V analizo smo vključili odgovore 692 anketiranih oseb ter tako pridobili aktualne podatke o tem, kje anketirani oz. anketirane zaznavajo ovire pri vstopanju mlajših žensk v politiko, kakšna so njihova stališča o politiki in v kolikšni meri se osebno politično angažirajo.

Pripravili smo vprašalnik in ga v obliki ankete postavili na spletni strani <http://www.1ka.si>. Vprašalnik smo nato testirali in oblikovali končno verzijo, ki zajema 48 vprašanj oz. 185 spremenljivk. Večina (29) vprašanj je bilo zaprtega tipa, 18 vprašanj je imelo možnost opisnega odgovora pod kategorijo »drugo«. Vprašanj izključno odprtega tipa vprašalnik ni vseboval (z izjemo zaključnega komentarja).

K izpolnjevanju smo povabili vse osebe starejše od 16 let. Povabilo k izpolnjevanju ankete smo širili preko elektronske pošte, Facebook in Twitter profilov ter različnih spletnih strani. Da bi presegli omejitve mrež individuov in društev vključenih v projekt, smo vabilo k izpolnjevanju objavili tudi na 11-ih spletnih forumih. Anketiranje je potekalo en mesec od 10.04. do 10.05.2014. V tem času smo zabeležili 2606 klikov na anketo.

Za veljavne smo šteli vse ankete, kjer so anketiranci in anketiranke odgovorili vsaj na demografska vprašanja. Takih anket je bilo 692. V primeru, ko primerjamo podatke med ženskami in moškimi, je vzorec za 6 oseb manjši. Toliko je bilo namreč ljudi, ki se pri vprašanju o spolu niso opredelili kot ženska ali moški.

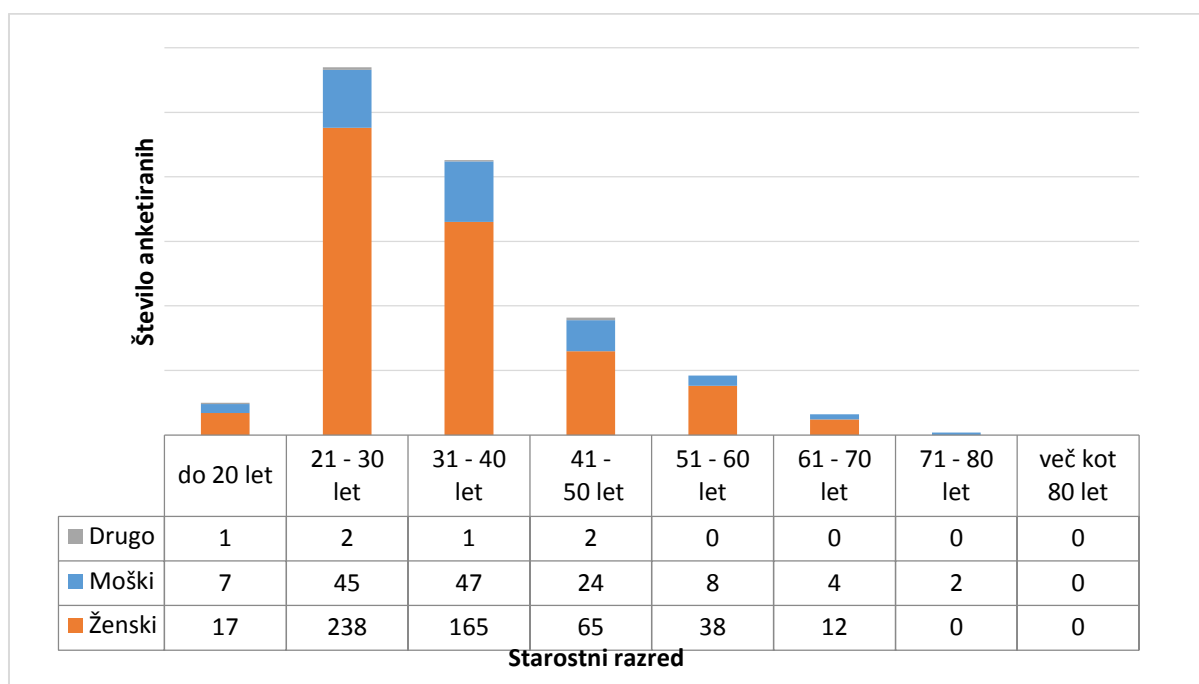
Podatke smo analizirali s pomočjo programskega orodja SPSS po dveh spremenljivkah: spolu in starosti. V ta namen smo anketirane razdelili v dve starostni skupini: mlajši in starejši od 40 let. V pričujoče poročilo so vključena tista vprašanja, za katera smo presodili, da najbolje pojasnjujejo raziskovalni problem.

2.1. Vzorec

Vzorec anketiranih zajema 141 moških (20 %), 545 žensk (79 %) in 6 oseb (1 %), ki so pri vprašanju o spolu izbrale odgovor drugo. Del tega neravnovesja lahko pripišemo dejstvu, da so mreže, po katerih smo širili vabilo, pretežno ženske. Sklepamo lahko tudi, da ženske zastopnost žensk v politiki višje vrednotijo kot moški in so zato bile tudi bolj motivirane pristopiti k izpolnjevanju spletne ankete.

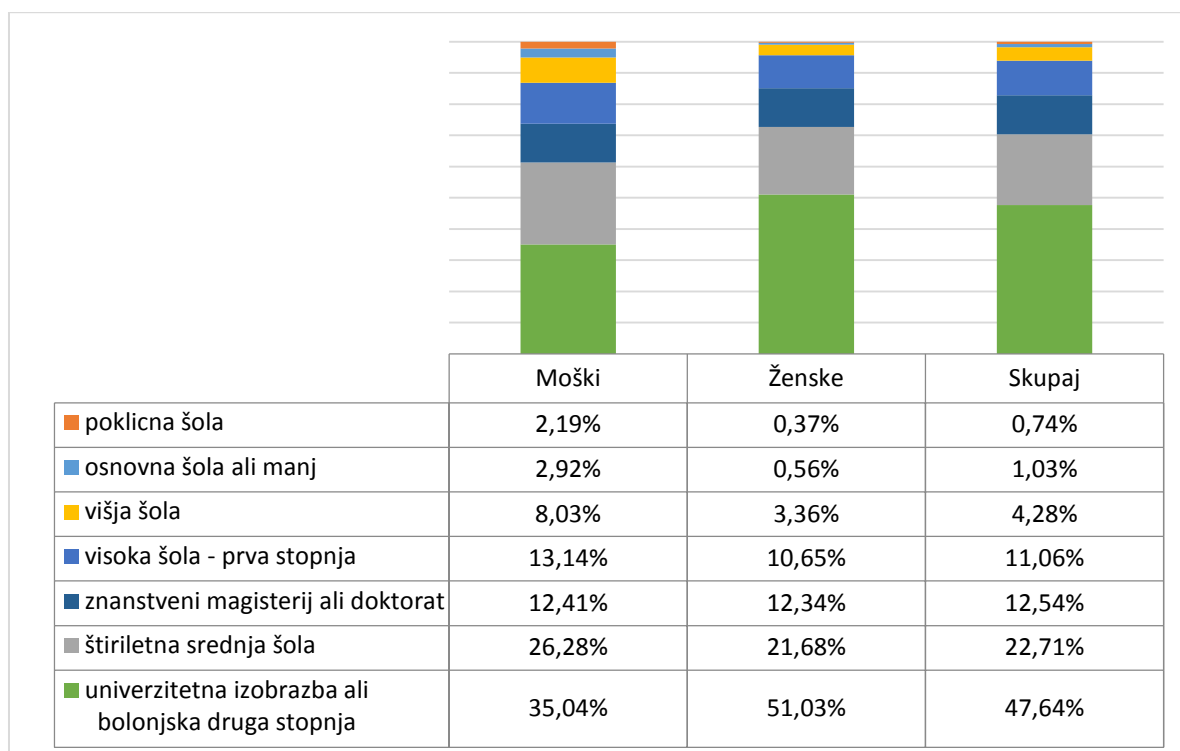
Največ anketiranih, ki smo jih zajeli sodi v starostne razrede, ki nas najbolj zanimajo: od 20-29 let in od 30-39 let (Slika 3). Oba starostna razreda skupaj zajemata 73 odstotkov anketiranih. Ženske prevladujejo v vseh starostnih razredih.

Slika 3 : Anketirani po spolu in starostnih razredih

Ženske in moški so po kriteriju kraja bivanja podobno distribuirani. Večina, to je skoraj dve tretjini (58,70 %), živi v večjem mestu, 17,70 odstotkov v manjšem mestu, 10,03 odstotkov v manjšem kraju in 13,57 v vaškem naselju. V primerjavi s celotno slovensko populacijo je naš vzorec zajel več urbanega prebivalstva, saj po podatkih Statističnega urada (SURS, 2011) v Sloveniji približno polovica prebivalstva živi v mestnih, druga polovica pa nemestnih okoljih.

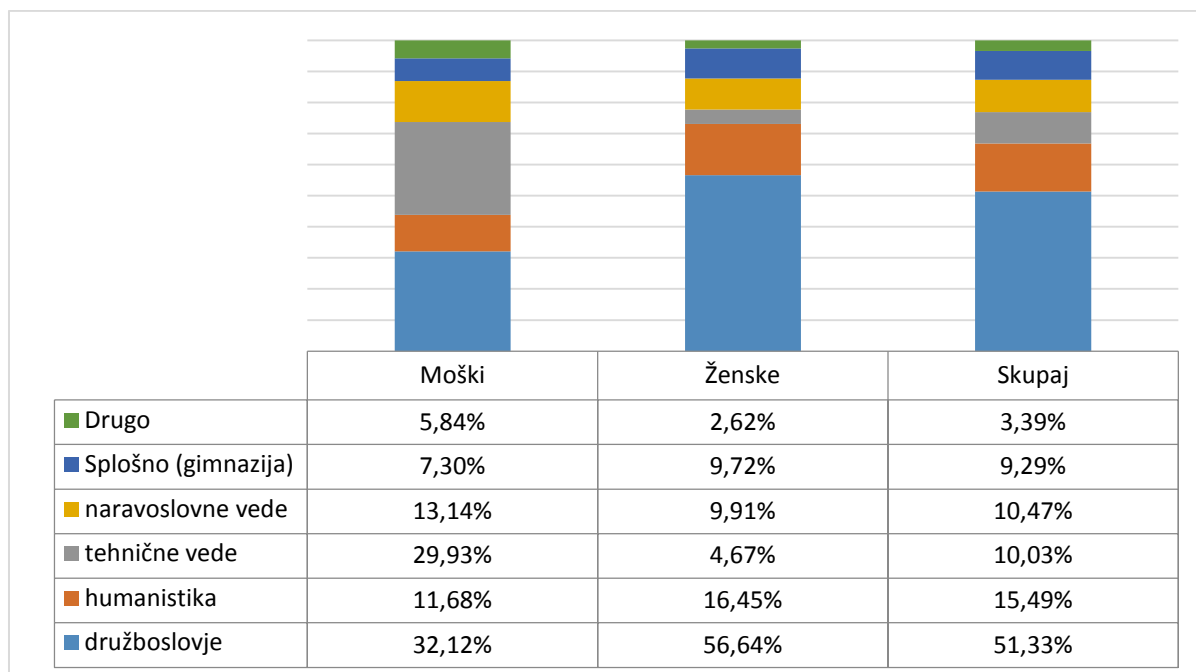
Slika 4 : Anketirani po zaključeni izobrazbi

V zajetem vzorcu je 48 odstotkov anketiranih doseglo univerzitetno izobrazbo oz. bolonjsko drugo stopnjo, 23 odstotkov je zaključilo štiriletno srednjo šolo, 13 odstotkov znanstveni magisterij ali doktorat, 11 odstotkov visoko šolo ter po približno en odstotek poklicno šolo in osnovno šolo ali manj (Slika 4). Anketirani v zajetem vzorcu so tako v povprečju veliko bolj izobraženi, kot velja za splošno slovensko populacijo, saj je po podatkih Statističnega urada iz leta 2013 visokošolsko izobrazbo druge stopnje doseglo 9,3 odstotka prebivalstva. Tako v našem vzorcu kot v splošni populaciji so ženske v povprečju višje izobražene, kot moški. V celotni populaciji je delež žensk z univerzitetno izobrazbo 2 odstotni točki višji od deleža moških, medtem ko je ta razlika v našem vzorcu znatno višja, saj znaša 16 odstotnih točk. Podobno velja, če primerjamo podatke za anketirane mlajše od 40 let.

Med anketiranimi prevladujejo osebe, ki so izobrazbo pridobile na področju družboslovja (51 %) in humanistike (15 %) (Slika 5). Precejšnje razlike so med spoloma, saj je družboslovno izobraženih 25 odstotnih točk več žensk kot moških, medtem ko obratno velja za področje tehničnih ved.

Slika 5 : Anketirani po področjih izobrazbe

Zaposlenih je bilo manj kot polovica, to je 47,79 odstotka anketiranih. Sledijo dijaki oz. dijakinje in študenti oz. študentke (23,45 %), brezposelni (12,09 %), samozaposleni (10,03 %) in upokojeni (3,39 %). Med ženskami je približno za 2 odstotni točki več brezposelnih, kot med moškimi.

Ugotovitve naše analize veljajo za zajeti vzorec, ki pa je dovolj velik, da lahko nekatere sklepe prenesemo na raven celotne populacije v Sloveniji. Med pričakovanimi omejitvami vzorca je upadanje deleža anketiranih z višanjem starosti, saj starejši v manjši meri uporabljajo internet kot mlajši. Posebej pomembno je, da naš vzorec v veliki meri zajema mlajše visoko izobražene ženske, ženske s prevladujočo družboslovno oz. humanistično izobrazbo, ki po mnogih raziskavah predstavljajo bazen potencialnih kandidatk za različna mesta političnega odločanja.

3. UGOTOVITVE EMPIRIČNE RAZISKAVE

V nadaljevanju bomo predstavili najpomembnejše ugotovitve, ki izhajajo iz analize podatkov pridobljenih z anketo. Zanimalo nas je predvsem, kakšna so v zvezi z omenjeno problematiko stališča mlajših žensk ter kako se njihova stališča razlikujejo od stališč starejših žensk in mlajših moških.

3.1. Politična kultura, vrednote in odnos do politike

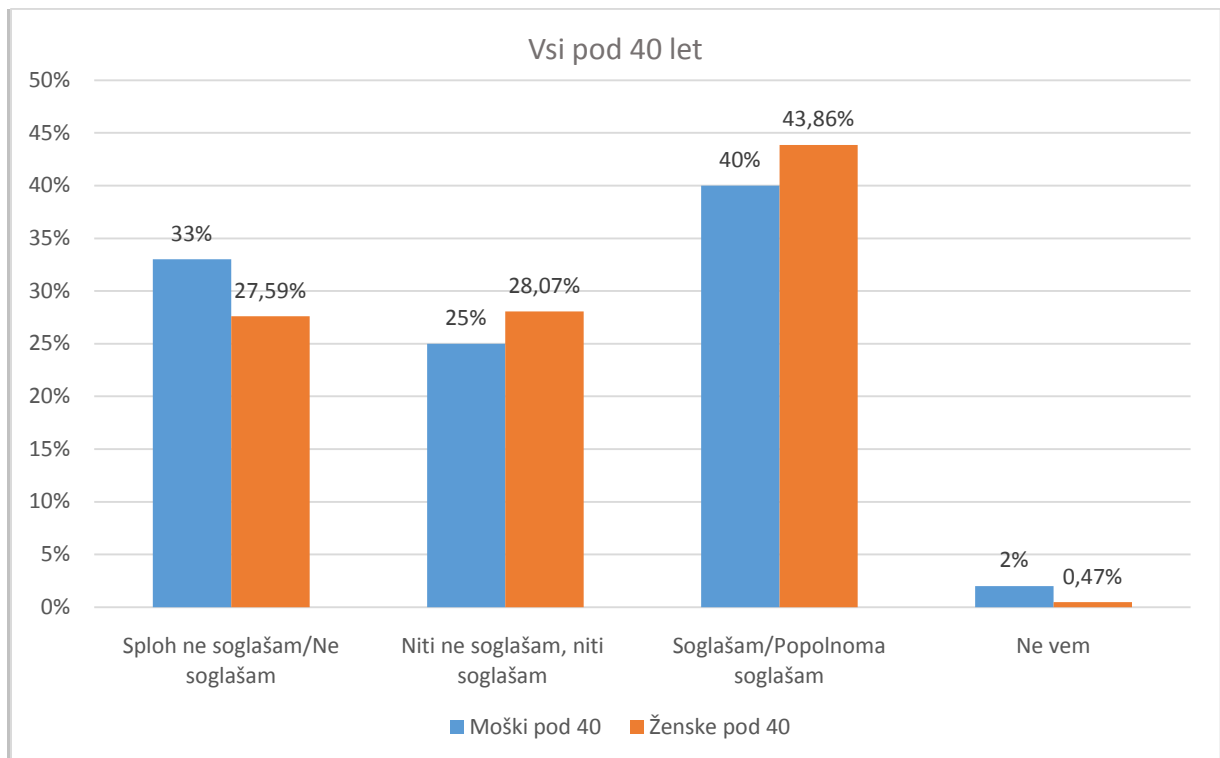
Med makrostrukturnimi dejavniki, tistimi, ki postavljajo okvir javnega in še posebej političnega delovanja, zagotovo sodijo: prevladujoča politična kultura; vrednote, ki v njej prevladujejo; odnos do polja politike kot polja angažiranja ljudi; vloga in možnosti angažiranja žensk in moških pri tem; percepcija politike in strank ter odnos do nekaterih oblik političnega delovanja. V naši raziskavi so pomemben del zavzela prav ta vprašanja, ki podajajo uvid v posameznikovo razumevanje družbenega sveta, hkrati pa predstavljajo sisteme vrednostnih prioritet (Malnar, 2004).

Slovensko družboslovje, sociologija ter socialna in politična psihologija so doslej opravili vrsto empiričnih raziskav, ki omogočajo dovolj podrobno razpoznavo vrednostnih orientacij prebivalcev Slovenije, toda mlajše ženske kot posebna populacija niso bile nikoli tematizirane, zato pričujoča analiza zapolnjuje pomemben raziskovalni manko. Vrednote, ki jih bomo proučili v nadaljevanju, kažejo na pomen politike v življenju posameznice, kako so mlajše ženske politično informirane in zainteresirane ter ali sploh želijo soodločati. Politična kultura z vrednotami, standardi in pričakovanji naj bi pomembno zaznamovala željo po prisotnosti žensk v politiki. Toda preden pogledamo želje mlajših žensk po udeležbi v politiki, se vprašajmo, kako jo le te pravzaprav razumejo. Danes naj bi se tako definicija politike soočala s starejšim razumevanjem politike kot prostora spopada med političnimi nasprotniki, hkrati pa politika vse bolj postaja racionalno delovanje ljudi, skupin, institucij, tudi takšno, ki je utemeljeno na uveljavljanju temeljnih libertarnih vrednot, svoboščin in pravic človeka in vseh oblik človeških skupnosti (etničnih, rasnih, verskih) in kategorij (starostnih, spolnih, vrednotnih, vedenjskih) itd. (Malnar, 2014).

3.1.1. Politika je umazana zadeva, ki se je pošten človek raje izogiba

Trendi v raziskovanju javnega mnenja kažejo, da je vse več ljudi v Sloveniji prepričanih, da država ni vodena demokratično, prav tako so vse bolj nezadovoljni z samim delovanjem demokracije (Grafoteka_SJM 2013: 35). Eden izmed pokazateljev je naraščajoči delež tistih, ki se strinjajo, da je z odločno akcijo potrebno korenito spremeniti celoten način delovanja naše družbe in da se politiki oz. političarke ukvarjajo s politiko zgolj zaradi osebnih koristi (Grafoteka_SJM 2013: 105, 126). Leta 2003 se je z zadnjo trditvijo strinjalo 65,9 odstotkov ljudi in leta 2013 82,3 odstotkov. V javnosti se tako krepi razumevanje politike kot sfere moralno spornih praks in sprevrženih vrednot, s katero pošten človek ne želi imeti nič skupnega. Že leta 2000 je s trditvijo, da je politika umazana zadeva, ki se jo pošten človek raje izogiba, popolnoma soglašalo 22,9 odstotkov in soglašalo 25,9 odstotkov vprašanih (Toš, 2004: 199). Žal isto vprašanje v raziskavah javnega mnenja ni bilo postavljenih kasneje, bi pa na podlagi zgoraj omenjenih rezultatov lahko sklepali, da se je delež tistih, ki bi s to trditvijo soglašali, okrepil.

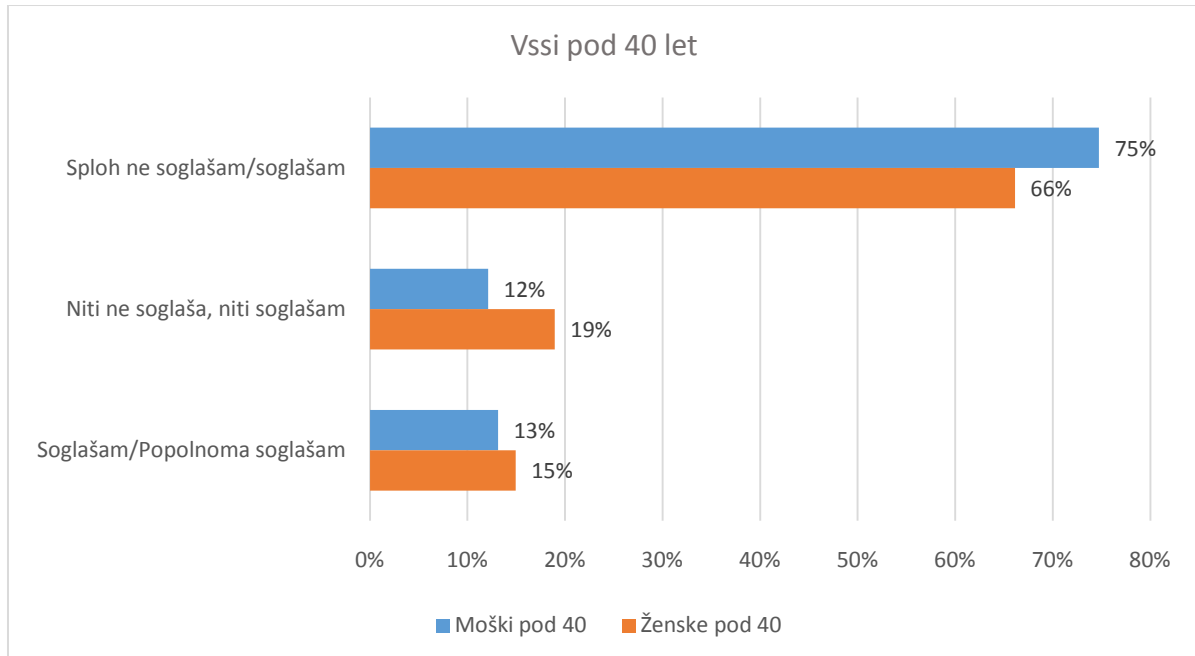
Slika 6 : Vprašanje: Kakšno je vaše mnenje o politiki? Za vsako izmed spodnjih trditev označite, v koliki meri z njo soglašate oz. ne soglašate (Q2). Predstavljene so stopnje strinjanja za trditev: Politika je umazana zadeva, ki se je pošten človek raje izogiba (Q2c).

Pri tem vprašanju nas je zlasti zanimalo, koliko mlajših žensk se identificira s tem stališčem, da je politika umazana zadeva. Ugotovili smo, da se je s to trditvijo identificiralo več mlajših žensk, kot mlajših moških, saj je z njo (popolnoma) soglašalo za 3 odstotne točke več mlajših žensk kot mlajših moških. Še večja pa je razlika pri (popolnem) odklanjanju te trditve, kjer opazimo, da se s to trditvijo (popolnoma) ne strinja 33 odstotkov mlajših moških in 27 odstotkov žensk. Kljub temu je delež mladih, ki se strinjajo s trditvijo manjši od splošne populacije. To je pred desetletjem pokazala tudi analiza B. Malnar (2004). V skupini, ki se strinja s trditvijo, da je politika skupek nemoralnih praks, naj bi bilo zelo malo mladih in ljudi z visoko izobrazbo. Te trditve tako kažejo na oris razmišljanja vprašanih, posledično pa gre sklepati, da taka percepcija o politiki mlajše ženske potiska nekoliko bolj v pasivno držo, posledično se tako same izvzamejo iz delovanja v etablirani politiki in se od nje raje distancirajo. Gre namreč za opis razmišljanja vprašanih kot potencialnih akterjev oz. akterk politike oziroma razlogov, zakaj le ti ostajajo ne-akterji oz. ne-akterke oziroma celo anti-akterji oz. anti-akterke (Malnar, 2004).

3.1.2. Zanimanje za politiko

Slika 7: Vprašanje: Podali vam bomo nekaj mnenj o politiki. Prosimo, da za vsakega izmed njih označite, v koliki meri z njim soglašate oz. ne soglašate (Q7). Predstavljene so stopnje strinjanja za trditev: Politika me ne zanima (Q7b).

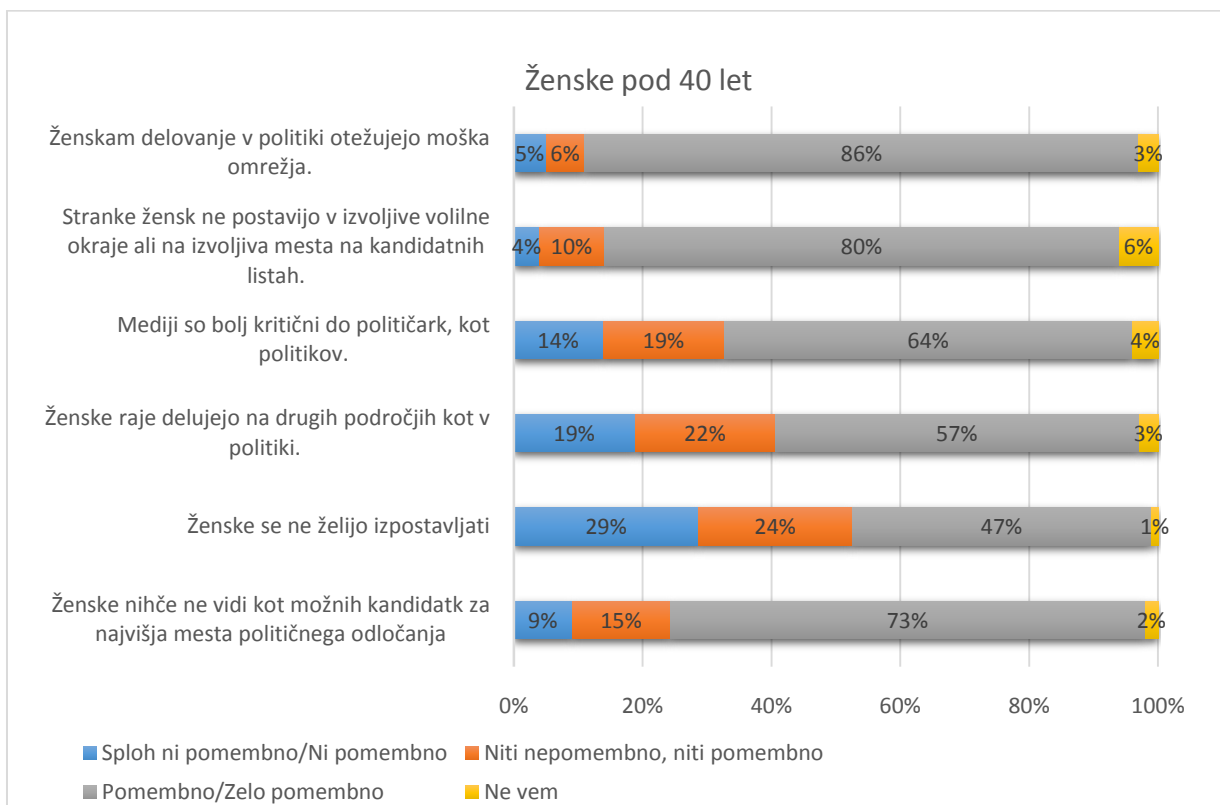
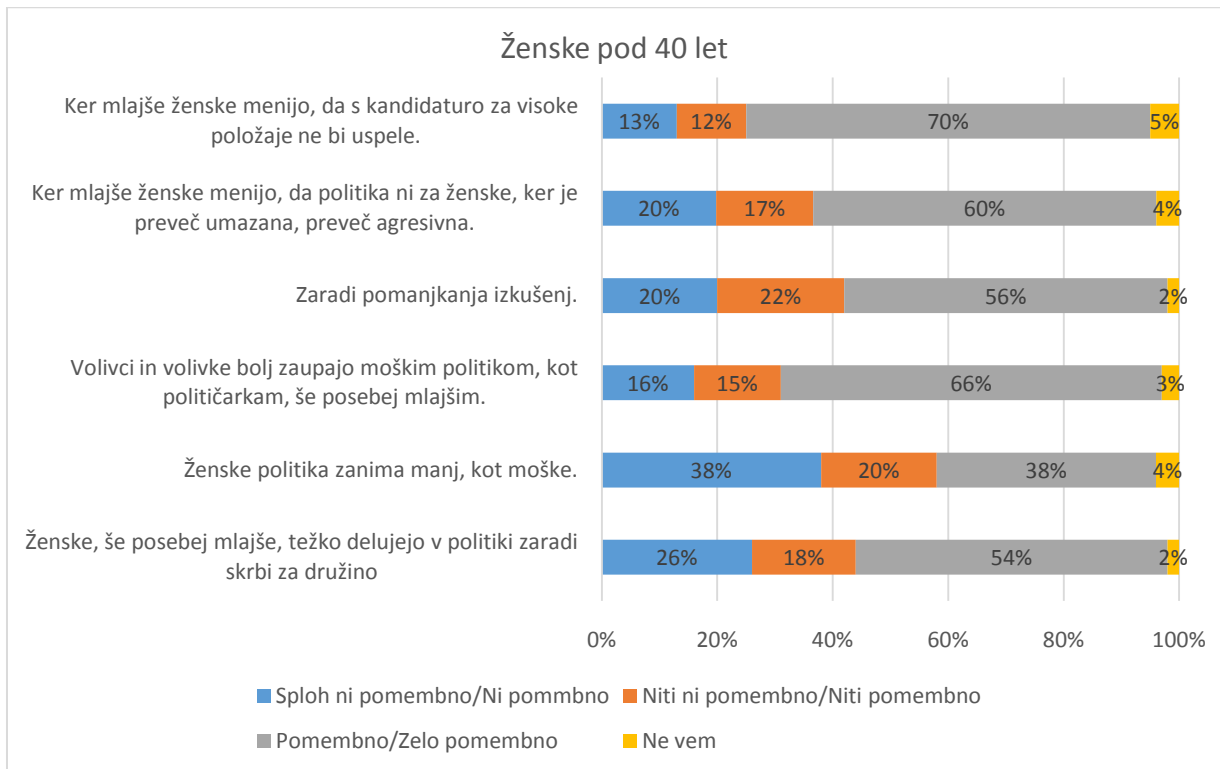

Raziskave ugotavljajo, da je eden izmed ključnih odgovorov, ki pojasnjuje majhno vlogo politike v življenju posameznice oz. posameznika, strinjanje s trditvijo »Politika me ne zanima« (Malnar, 2004). V splošni populaciji delež ljudi, ki se ne zanimajo za politiko, narašča. Leta 2012 je delež tistih, ki se za politiko sploh ne zanimajo znašal 22,9 odstotka, kar je bilo največ od osamosvojitve dalje (SJM 2012/2, 5). Naša raziskava je pokazala, da se mlajše generacije bolj zanimajo za politiko, kot starejše, pri čemer so pomembne razlike med mlajšimi ženskami in moškimi. Mlajše ženske namreč v primerjavi z mlajšimi moškimi v večjem deležu soglašajo in v manjšem deležu ne soglašajo s trditvijo Politika me ne zanima. Ker so mlajše ženske do politike bolj ravnodušne kot mlajših moških, lahko sklepamo, da je tudi verjetnost, da bodo zavzele aktivno politično vlogo, manjša. Toda ali lahko nezanimanje za politiko interpretiramo kot edini in izrazito pomemben razlog, da se ženske same ne odločijo za vstop v politiko? Ali obstajajo razlike pri oceni, da se druge ženske ne zanimajo za politiko in da se sama ne zanimam za politiko?

3.1.3. Zakaj je v politiki malo mlajših žensk?

Razloge za odsotnost mlajših žensk v politiki smo med drugim ugotavljali z vprašanjem: »V politiki, še posebej na visokih položajih, je malo mlajših žensk. Zakaj menite, da je temu tako?«. V nadaljevanju smo ponudili več odgovorov, ki so zajemali vrsto trditev. Izmed vseh so mlajše ženske najpogosteje soglašale z naslednjima trditvama: »Ženskam delovanje v politiki otežujejo moška omrežja« in »Stranke žensk ne postavijo v izvoljive volilne okraje ali na izvoljiva mesta na kandidatnih listah«.

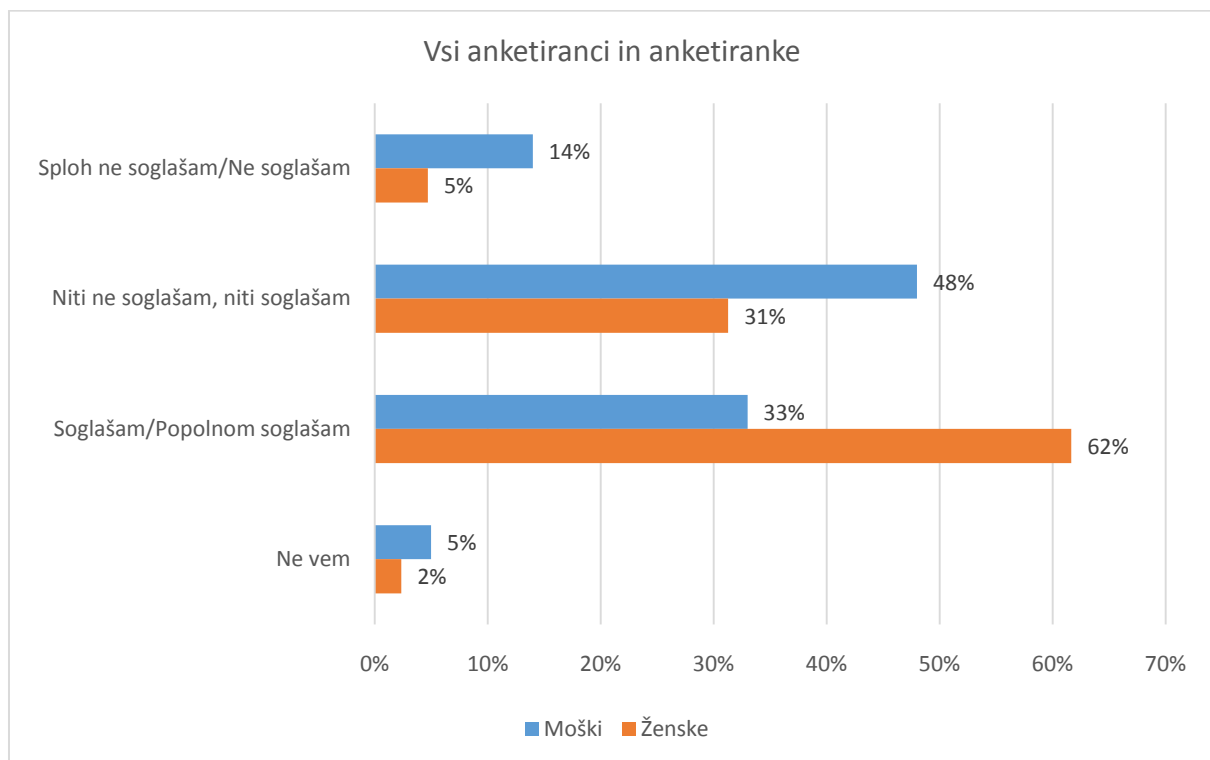
Slika 8 in 9: Vprašanje: V politiki, še posebej na visokih položajih, je malo mlajših žensk. Zakaj menite, da je temu tako? Pri vsakem od naštetih dejavnikov odgovorite, kako pomemben je po vašem mnenju (Q44 in Q47).

Po mnenju anketiranih so razlogi za odsotnost žensk v polju politike zelo konkretni (delovanje moških omrežij in v kalkulacija strank pri postavljanju na izvoljiva mesta). Slednja razloga sta bila v sklopu različnih raziskav in tudi medijev večkrat prikazana kot glavna ovira za večjo zastopanost žensk v politiki. Zelo zanimivo je, da se trditvi »Ženske se ne želijo izpostavljati« in pa »Ženske, še posebej mlajše, težko delujejo v politiki zaradi skrbi za družino« nahajata na samem dnu, čeprav se v javnih diskusijah ravno ta dva razloga pojavljata kot najpomembnejša, tako v parlamentarnih diskusijah kot v medijih, še zlasti ko se razvnamejo razprave o zapolnitvi spolnih kvot na kandidatnih listah.

3.1.4. Bi moralo biti v politiki več mlajših žensk?

Slika 9 : Vprašanje: Kakšno je vaše mnenje o politiki? Za vsako izmed spodnjih trditev označite, v koliki meri z njo soglašate oz. ne soglašate (Q2). Predstavljeni so deleži strinjanja s trditvijo: Če bi bilo v politiki več žensk, bi šle stvari na bolje (Q2b).

Raziskava je razkrila tudi svojevrsten paradoks v percepciji politike pri mlajših ženskah. Te sicer politika zanima nekoliko manj kot moške, več jih meni, da je umazana, vendar pa istočasno menijo, da bi, če bi bilo v politiki več žensk, stvari šle na bolje. S to trditvijo tako (popolnoma) soglašata kar 61,65 odstotkov mlajših žensk in 33 odstotkov mlajših moških. Ženske torej kljub vsemu verjamejo, da je prisotnost žensk v politiki nujna in zaželena. Poleg tega se pri osebni odnosu do politike, ki ga podrobneje predstavljamo v naslednjem poglavju, pokaže, da nezanimanje za politiko ni prevladujoč razlog zaradi katerega ženske ne razmišljajo, da bi se politično aktivirale. Politika ima torej na eni strani skrajno negativno konotacijo, po drugi strani pa ženske v politiko še vedno verjamejo in jo pogojno razumejo kot uspešen mehanizem, če se v njej recimo spremeni spolna struktura aktivnih politikov in političark, kaže, da mlajše ženske upanja še niso izgubile. Se pa pri tem zastavlja vprašanje, katera skupina žensk, naj se torej angažira. Tudi tista, ki je politika ne zanima?

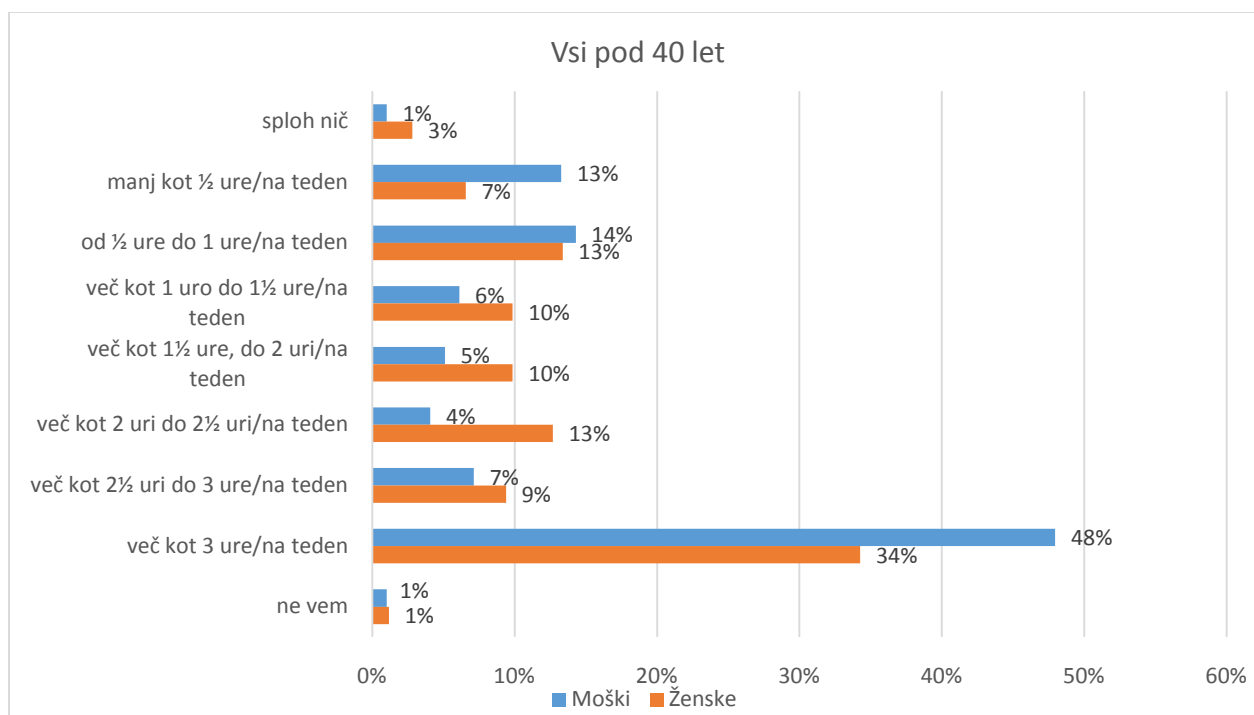
Hkrati isto vprašanje, če pogledamo strukturo odgovorov po spolu vprašanih, razodeva tudi skepticizem mlajših moških do trditve, da bi več žensk v politiki, izboljšalo stvari. To njihovo stališče lahko interpretiramo kot večje nezaupanje do enakosti med spoloma med moškimi oziroma kot dejstvo, da so s strukturo zastopanosti, če jo pogledamo skozi prizmo spola v politiki, zadovoljni. K potrditvi te zadnje interpretacije, kažejo tudi rezultati odgovorov na vprašanje: »Menite, da so ljudje približno vaše starosti dovolj zastopani v politiki?«, kjer je pritrnilno odgovorilo na to vprašanje 33,82 odstotkov mlajših moških in 20,5 odstotkov mlajših žensk. Moški so torej s strukturo predstavnikov in predstavnic v politiki bolj zadovoljni, tako na podlagi spola, kot na podlagi starosti.

3.2. Praksa

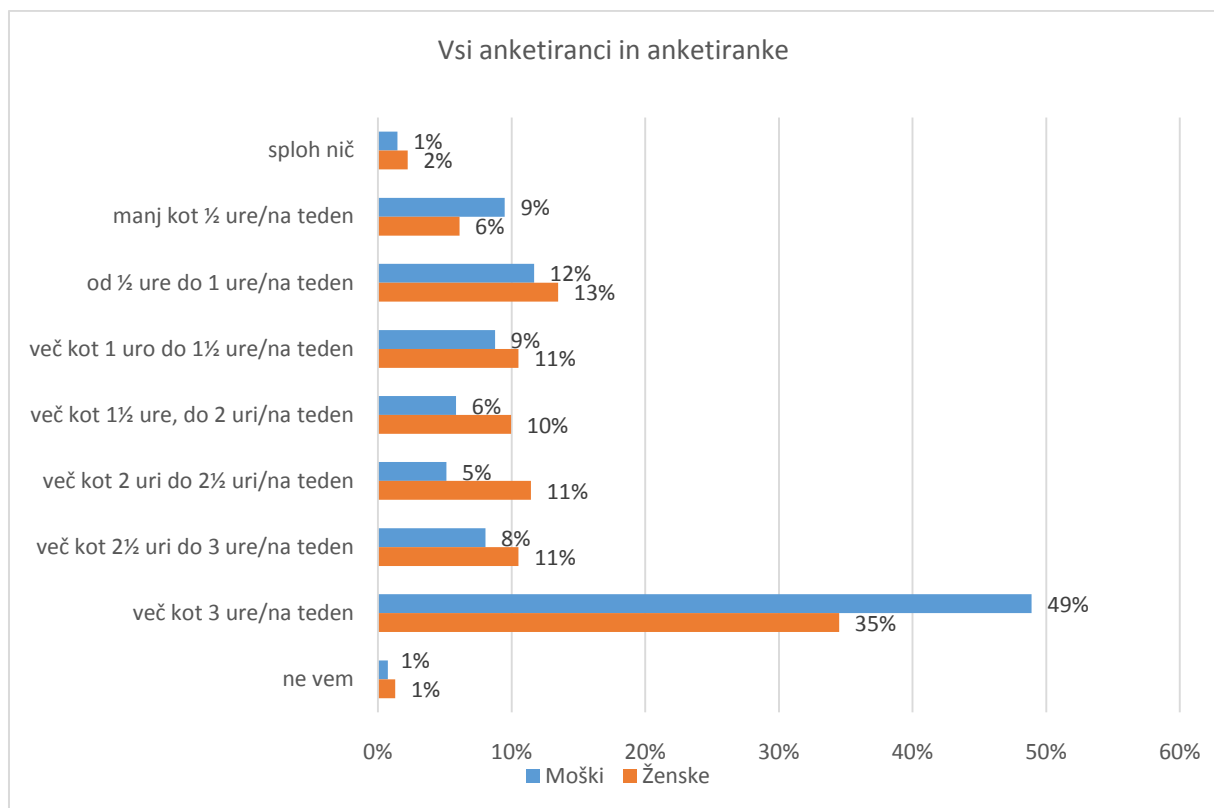
Po pregledu vrednostnih orientacij, ki so značilne za mlajšo populacijo, še zlasti za mlajše ženske, smo se v raziskavi osredotočili tudi na to, kako anketirani ravnajo v vsakdanjih političnih praksah. Zanimalo nas je, kakšna je udeležba mlajših žensk na volitvah, koliko jih zanimajo politične vsebine v tiskanih in avdio-vizualnih medijih. Predvsem pa ali se zgoraj omenjene vrednostne orientacije manifestirajo tudi v vsakdanjem življenju, oziroma ali prihaja do kognitivne disonance (spoznavnega neskladja) oziroma v tem kontekstu predvsem do disonance v razmerju med vrednotami in ravnanjem. So torej politična dejanja povsem v skladu s kognicijo?

3.2.1. Spremljanje politike in aktualnih dogodkov

Slika 10: Vprašanje: Koliko časa približno porabite na teden za spremljanje politike oz. aktualnih dogodkov (v časopisih, na spletu, po televiziji in v drugi mediji) (Q50)? Predstavljeni so odgovori anketiranih mlajših od 40 let.

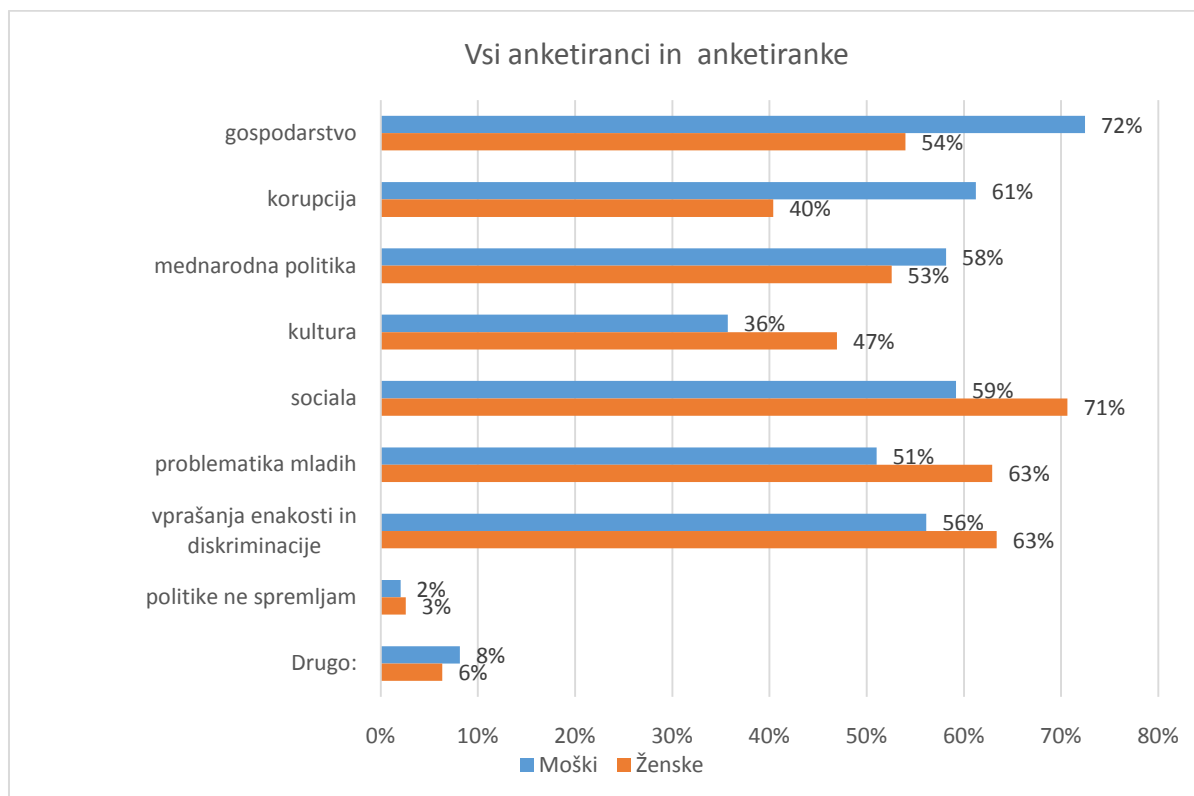
Slika 11 : Vprašanje: Koliko časa približno porabite na teden za spremljanje politike oz. aktualnih dogodkov (v časopisih, na spletu, po televiziji in v drugi mediji) (Q50)? Predstavljeni so odgovori vseh anketiranih.

Ženske naj bi po doslej zbranih podatkih iz različnih študij manj spremljale politiko in posledično manj brale dnevnike, kar izhaja tudi iz rezultatov Svetovne raziskave vrednot (World Values Survey), ene največjih globalnih družboslovnih raziskav. Na vprašanje »Ali ste v prejšnjem tednu brali dnevnik«, je pritrdilno odgovorilo 67,4 odstotkov moških in 58,4 odstotkov žensk, na vprašanje »Ali spremljate poglobljena poročila na radiu ali TV«, pa 60,2 odstotkov moških in 53,7 odstotkov žensk (World Values Survey Wave 5: 2005 - 2009). Ne glede na takšne ugotovitve, na osnovi naše raziskave ugotavljamo, da so mlajše ženske, če jih primerjamo z mlajšimi moškimi, razmeroma dobro informirane, saj prevladujejo v skupinah, ki spremljajo politiko med eno do tri ure na teden. Vendar pri spremljanju politike več kot 3 ure na teden opazimo veliko razliko, saj politiki več kot 3 ure na teden sledi 48 odstotkov mlajših moških, medtem ko je delež mlajših žensk v tem časovnem razponu pomembno nižji (34,3 %). Raziskava je tudi pokazala, da mlajše ženske bolj spremljajo politiko, kot celotna populacija anketiranih žensk.

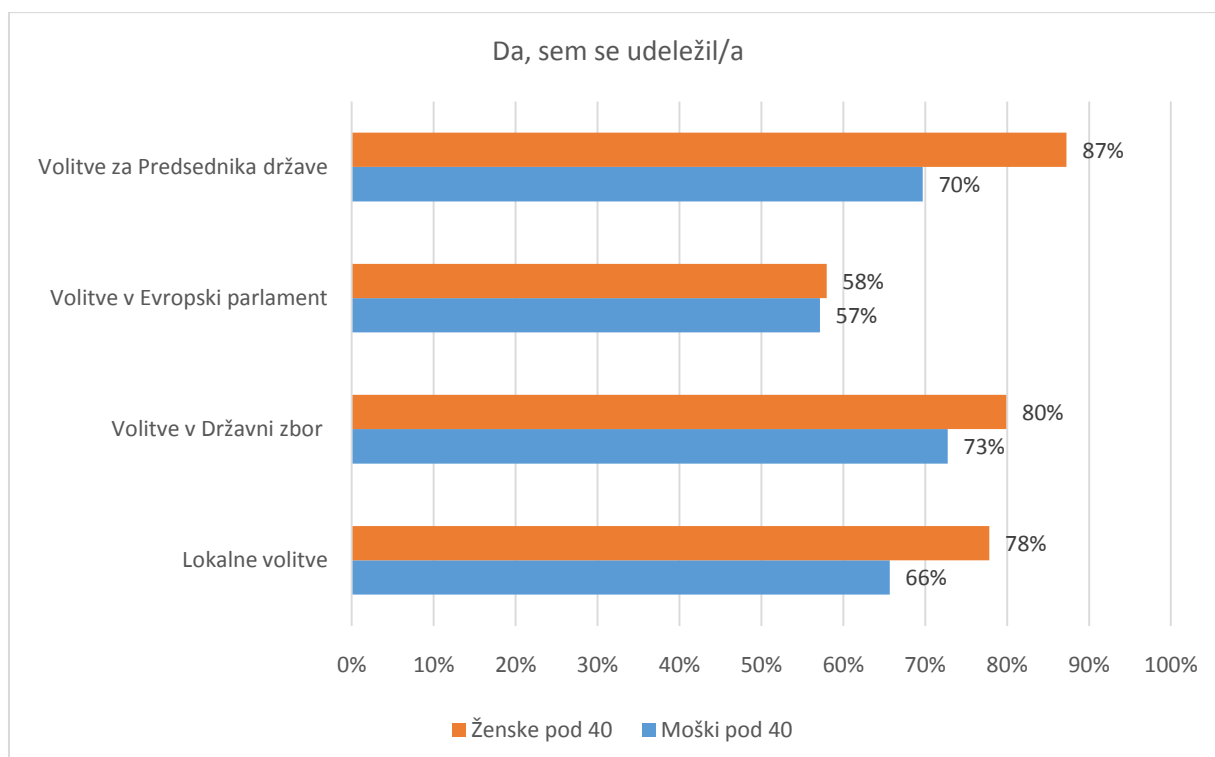
Pri spremljanju aktualnih dogodkov so odgovori pokazali, da se stereotipne delitve v percepciji moških in ženskih tem v politiki potrjujejo tudi pri spremljanju aktualnih dogodkov. Mlajše ženske najbolj spremljajo vprašanja povezana s socialo (70,7 %) in vprašanja povezana z enakostjo in diskriminacijo (63,4 %), moški pa vprašanja povezana z gospodarstvom (72,5 %) in korupcijo (61,2 %). Tudi pri mlajši generaciji tako tradicionalne delitve niso presežene.

Slika 12 : Vprašanje: Kadar spremljate politiko, katere teme vas najbolj zanimajo (Q51)?

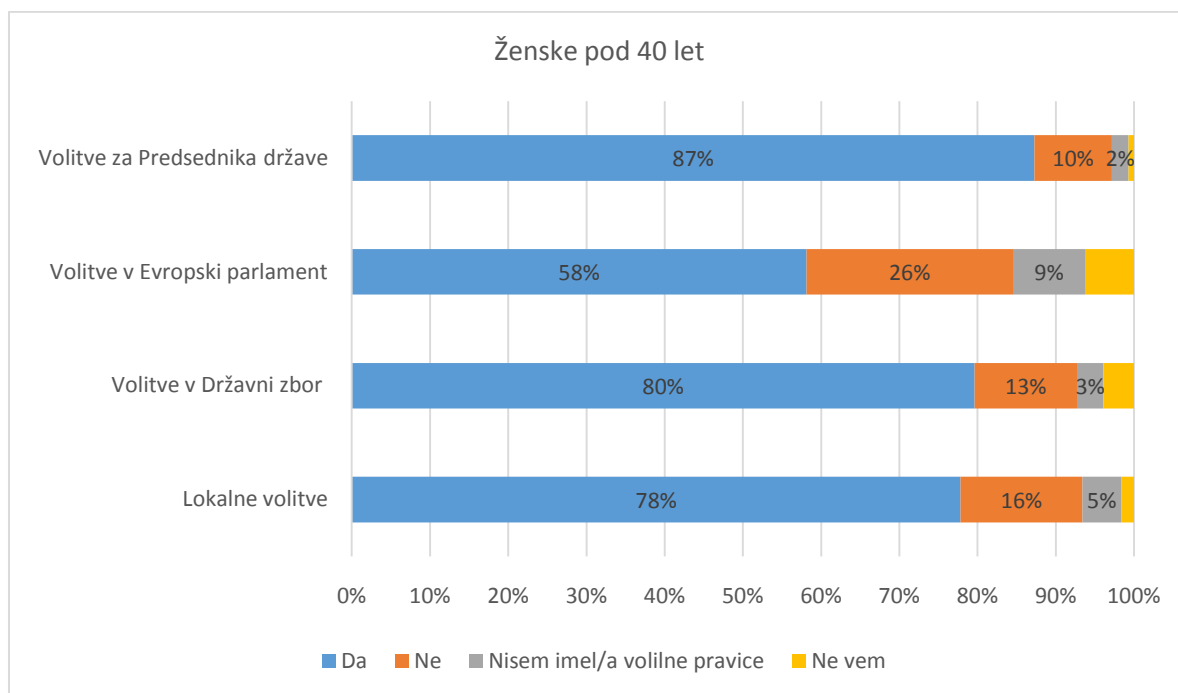

3.3. Politično in družbeno delovanje

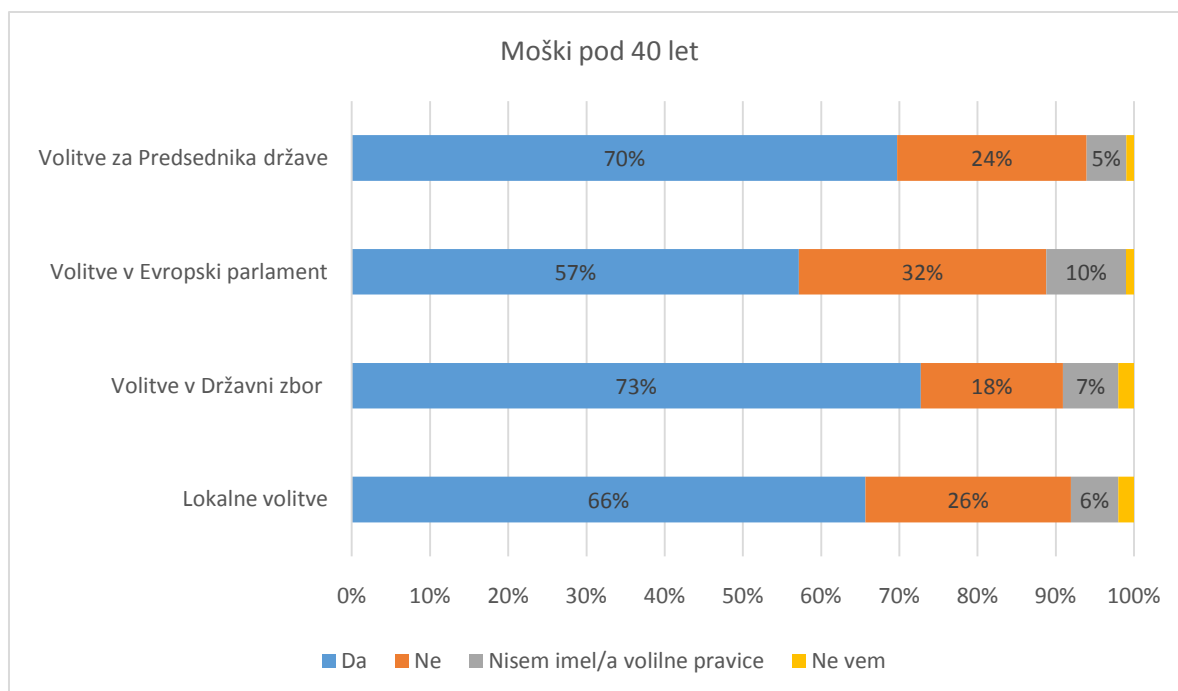
Slika 13 : Vprašanje: Ali ste se nazadnje udeležili katerih izmed naslednjih volitev (Q64_Q30)? Predstavljeni so odgovori žensk in moških mlajših od 40 let.

Slika 14 : Vprašanje: Ali ste se nazadnje udeležili katerih izmed naslednjih volitev (Q64_Q30)? Predstavljeni so odgovori žensk mlajših od 40 let.

Slika 15: Vprašanje: Ali ste se nazadnje udeležili katerih izmed naslednjih volitev (Q64_Q30)? Predstavljeni so odgovori moških mlajših od 40 let.

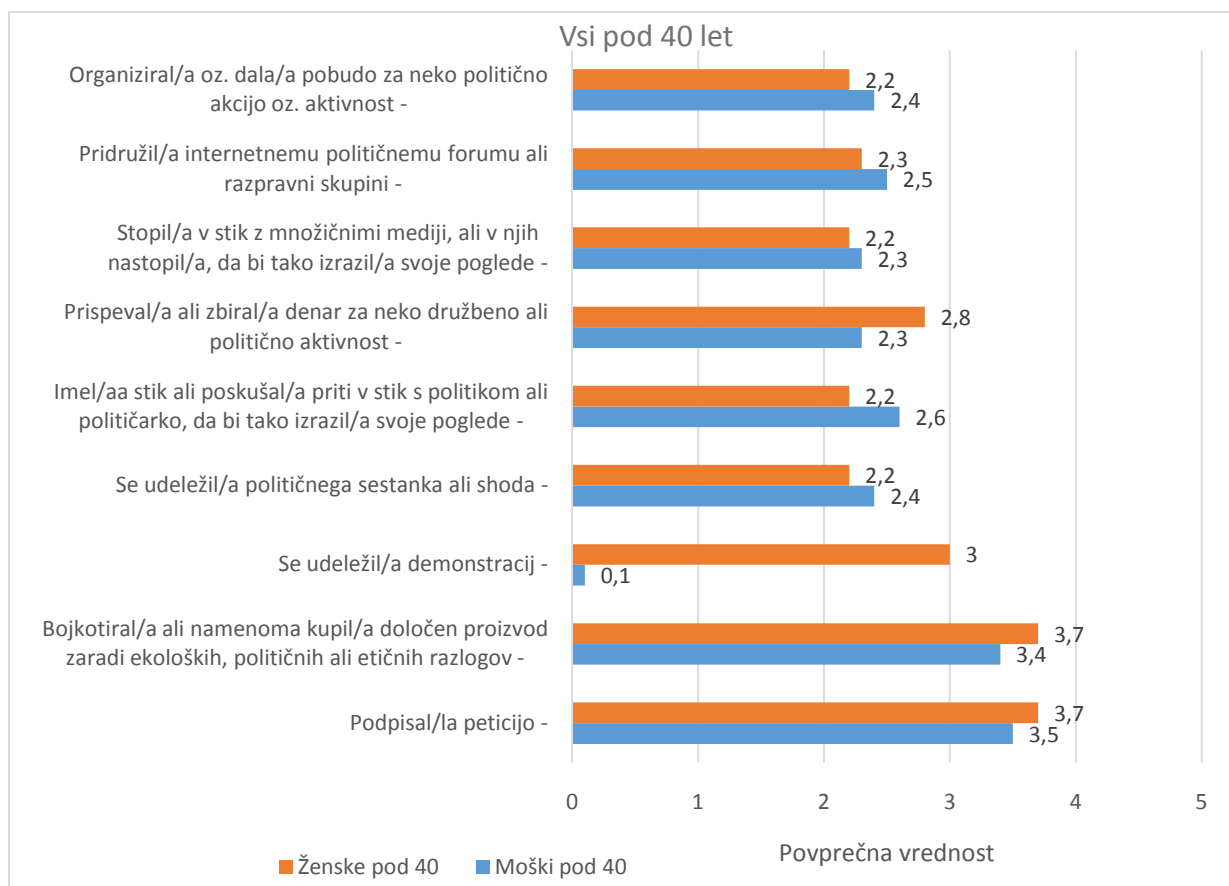
Uradni podatki kažejo, da udeležba volivcev in volivk na volitvah upada, vendar ne na vseh nivojih. Udeležba na državnozbornih volitvah se bistveno ne spreminja: leta 2011 je znašala 65,6 odstotkov, leta 2008 63,1 odstotkov in leta 2004 60,65 odstotkov. Drugače pa velja za lokalne volitve, kjer se volilna udeležba dejansko zmanjšuje: leta 2010 je glasovalo 48,81 odstotkov volilnih upravičencev in upravičenk in leta 2006 53,16 odstotkov. V raziskavi nas je

zanimalo, v kolikšni meri ti trendi veljajo za mlajše ženske. Ugotovili smo, da se mlajše ženske v primerjavi z mlajšimi moškimi bolj udeležujejo volitev, najbolj pa so jih pritegnile zadnje volitve za predsednika države. Pri tem je razlika v udeležbi med moškimi in ženskami na predsedniških volitvah znašala kar 18 odstotnih točk (v prid mlajših žensk), sledijo volitve za lokalno skupnost, kjer je ta razlika znašala 12 odstotnih točk (prav tako v prid mlajšim ženskam). Volitev za predsednika države se je tako udeležilo 87 odstotkov vprašanih mlajših žensk. Slednji rezultati so torej v nasprotju s trendi, ki se kažejo v udeležbi na volitvah. Na predsedniških volitvah smo namreč leta 2002 zabeležili 72,07 odstotno volilno udeležbo, leta 2007 58,46 odstotno in na zadnjih volitvah 2012 48,41 odstotno. V tem pogledu se potrjujejo ugotovitve nekaterih drugih raziskav, da se ženske bolj kot moški udeležujejo volitev (Fischer, 2008; Smith, 2009), nekateri avtorji tudi ugotavljajo, da naj bi zanimanje za politiko imelo večji vpliv na volilno udeležbo moških kot žensk (Fischer, 2008).

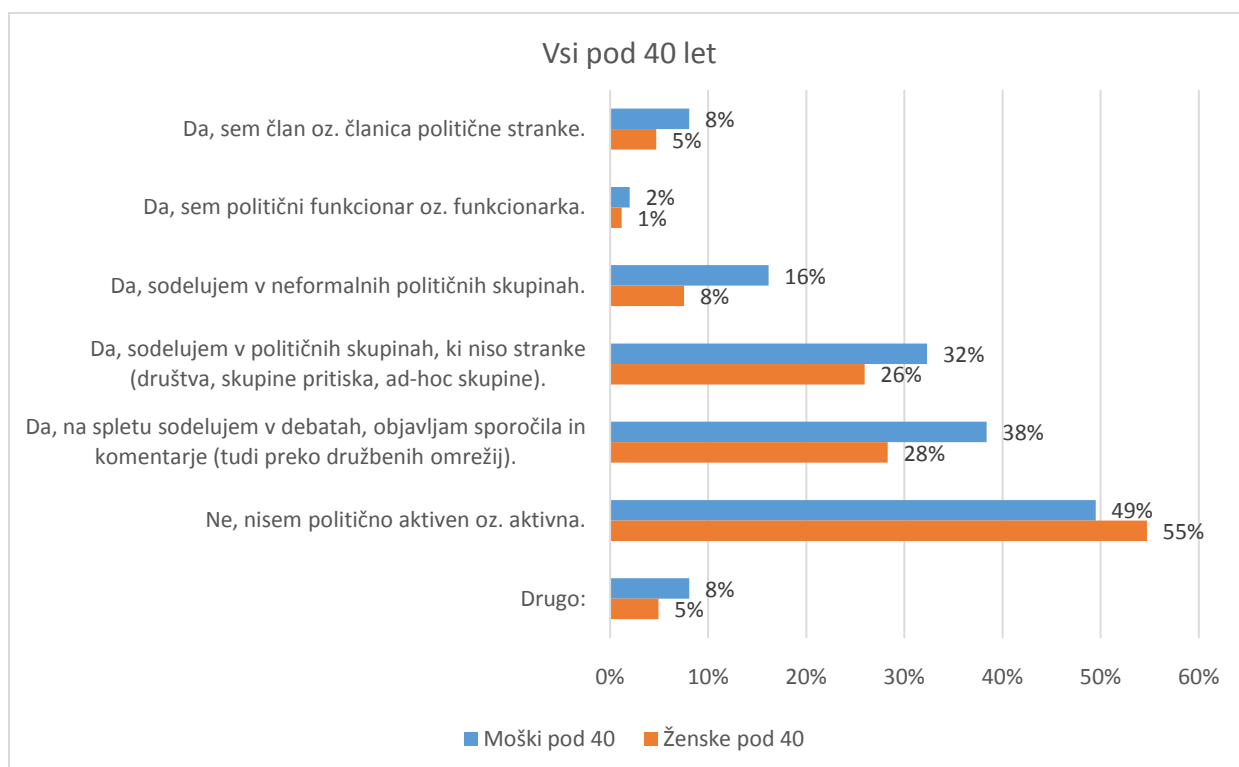
O drugačnem »ženskem« razumevanju politike pričajo številne študije, ki potrjujejo, da so ženske bolj kot moški naklonjene nekaterim neformalnim načinom »delanja politike« (Jalušič in Antić, 2001). Tudi podatki za Slovenijo kažejo, da so ženske bolj kot moški pripravljene na neformalno politično delovanje, saj pogosteje kot moški podpisujejo peticije (M 3,7 % in Ž 5 %) ali demonstrirali/e (M 0,7 % in Ž 0,9 %) (World Value Survey 2005-2008). Tudi podatki iz naše raziskave pričajo, da mlajše ženske (podobno kot starejše ženske) pogosteje kot moški podpisujejo peticije, bojkotirajo ali namenoma kupijo določen proizvod zaradi ekoloških in političnih ali etičnih razlogov ter prispevajo denar za neko družbeno ali politično aktivnost. Kljub temu, da smo zabeležili nižjo stopnjo zanimanja za politiko pri ženskah, kot pri moških, ženske torej niso manj politične, temveč le to izražajo na drugačne načine kot moški.

Po podatkih iz naše raziskave je več mlajših moških (8 odstotkov) kot žensk (4 odstotki) članov oziroma članic političnih strank. Odgovori potrjujejo dosedanje ugotovitve o tem, da je politika glede na spol različno razumljena, da ženske v manjši meri delujejo v formalnih političnih skupinah in v okviru etabliranih oblik politične akcije ter so bolj vključene v »grassroot« dejavnosti, ki niso povezane s strankarsko politiko. Mlajše ženske tudi bolj zavračajo formalne, institucionalne načine političnega delovanja, vendar tudi v manjši meri sodelujejo v neformalnih političnih skupinah (M 16,3 odstotkov in Ž 7,71 odstotkov) ali v spletnih diskusijah (M 37 odstotkov in Ž 25,6 odstotkov). Toda politične dogodke kljub temu spremljajo in torej trditev, da jih politika ne zanima (kot ocenjujejo same) ne drži v celoti. Hkrati se tudi bolj kot moški udeležujejo volitev ali drugih neorganiziranih oziroma individualnih načinov izražanja svojih političnih stališč. Vse to dejansko kaže na drugačno razumevanje politike. V celoti gledano se torej pojavlja pri mlajših ženskah določena mera disonance med zavračanjem politike in delovanjem v njej.

Slika 16 : Vprašanje: Spodaj je navedenih nekaj možnih oblik političnega in družbenega delovanja ljudi, vas pa prosimo, da za vsako od njih označite če oz. kdaj ste to počeli (Q66).

Slika 17 : Vprašanje: Ali bi zase dejali, da ste politično aktivni (Q57)?

3.4. Politična socializacija, ambicije in ovire na mikro/osebni ravni

Politična kultura, vrednote in odnos do politike so nedvomno tisti pomemben, lahko bi rekli celo temeljni okvir, ki generira elemente za (ne) angažiranje posameznikov in posameznic v neki družbi in posledično, kakor je bilo predhodno predstavljeno, pomembna ovira na poti političnega (ne) aktiviranja žensk. Ob tem ne gre spregledati, da se ovire, ki ženskam otežujejo vstop v politiko, ne nahajajo samo na sistemski oz. strukturni ravni, ampak da le te obstajajo tudi na mikro oziroma osebni ravni, kakor so doslej potrdile številne tuje (Lovenduski in Norris, 1993; Darcy, Welch in Clark, 1994) in slovenske raziskave (Antić, 2003; Antić, 2007; Selišnik, Antić-Gaber, Kogovšek, 2012; Kanjuo-Mrčela, Šori, Podreka, 2012; Rožman in Mencin Čeplak, 2012). Raziskave namreč kažejo, da ženske ne gradijo politične kariere načrtno tudi zaradi spolno specifične socializacije ter stereotipov, ki vplivajo na samopercepcijo moških in žensk (Fox in Lawless, 2004; Fox in Lawless, 2005), veliko bolj dvomijo v svoje sposobnosti in kompetence ter za vstop v politiko potrebujejo posebno spodbudo (pomembnih akterjev) v političnih institucijah ter močno podporo v zasebnem življenju (Antić-Gaber in Selišnik, 2012; Selišnik, Antić-Gaber, Kogovšek, 2012:350), imajo pa tudi več težav z usklajevanjem zasebnega in profesionalnega življenja (Kanjuo Mrčela, Šori in Podreka, 2012). Sklepamo, da omenjeni dejavniki še toliko bolj vplivajo na mlajše ženske na začetku kariernih poti in v dobi ustvarjanja družine.

Zaradi tega smo se v pričujoči raziskavi osredotočili tudi na raziskovanje dejavnikov na osebni ravni, ki vplivajo na odločitve žensk, zlasti mlajših, za aktivno politično udejstvovanje. Skozi zastavljena anketna vprašanja smo poskušali ugotoviti, kakšen je osebni odnos (mlajših) žensk do politike, kakšno je njihovo zanimanje zanjo, kakšne so njihove ambicije v odnosu do aktivnega političnega udejstvovanja ter kje tičijo morebitni vzroki oz. ovire za njihovo ne vključevanje v polje profesionalne politike. Predpostavljamo, da primarnega vzroka za nizko prisotnost mlajših žensk v politiki, ne gre iskati v nezainteresiranosti za politiko, ampak da so ti vzroki na osebni ravni povezani predvsem z dejavniki, ki se generirajo na osnovi spolno specifičnih družbenih struktur in moškosrediščnem redu, ki določa specifično razumevanje vlog spolov v vsakdanjem življenju, politični kulturi in družbi nasploh (Antić-Gaber in Selišnik, 2012, : 397).

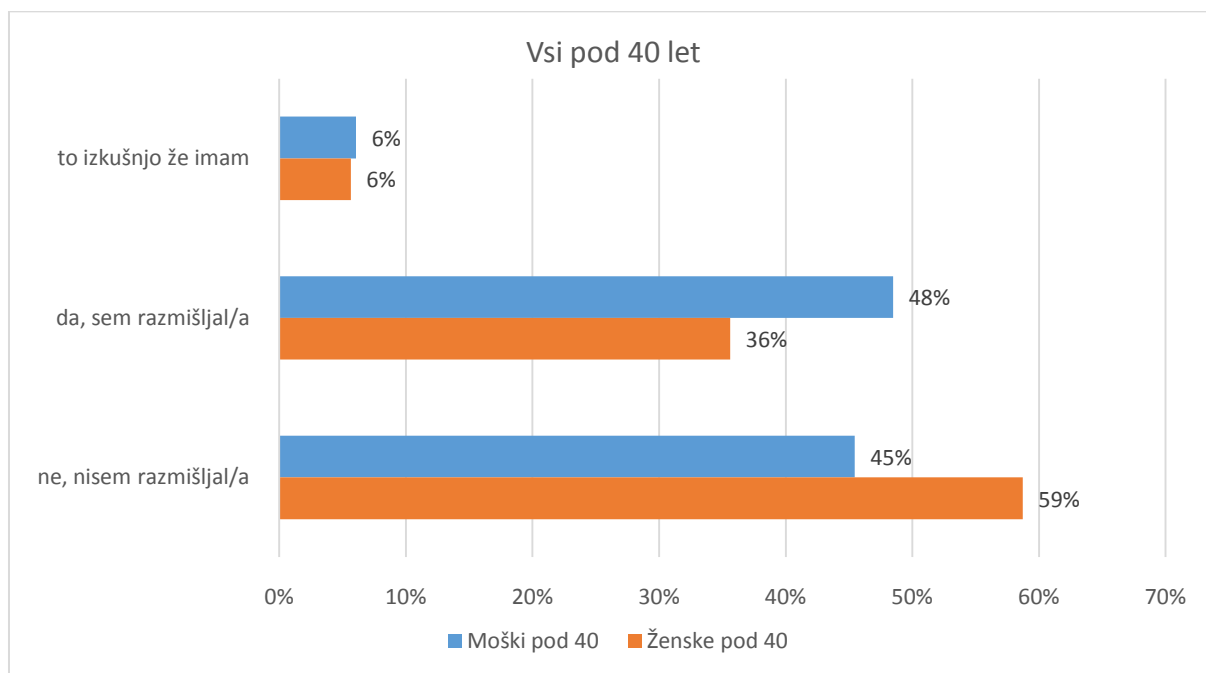
3.4.1. Politične ambicije

Kakor druge, je tudi naša raziskava potrdila drugačno samopercepcijo žensk, ko so soočene z vprašanjem vstopa v politiko. Pri vprašanju »Ali ste kdaj razmišljali, da bi kasneje v življenju kandidirali za kakšno politično funkcijo?« so moški v znatno večjem deležu (43,28 %) kakor ženske (33,65 %) odgovarjali z »da, sem razmišljal/a«. Razlika med spoloma je bila 9,63 odstotnih točk in je bila še za 4 odstotne točke višja med mlajšimi od 40 let, kjer je o tovrstnem vprašanju razmišljajo 48,48 odstotkov moških in 35,61 odstotkov žensk. Potrdimo lahko ugotovitve nekaterih drugih raziskav (Antić-Gaber in Selišnik, 2012), da ženske svoje politične kariere praviloma ne gradijo načrtno, da se redkeje samostojno odločijo za kandidaturo in da pogosto za vstop v politiko potrebujejo posebno spodbudo in povabilo, praviloma pomembnih političnih akterjev.

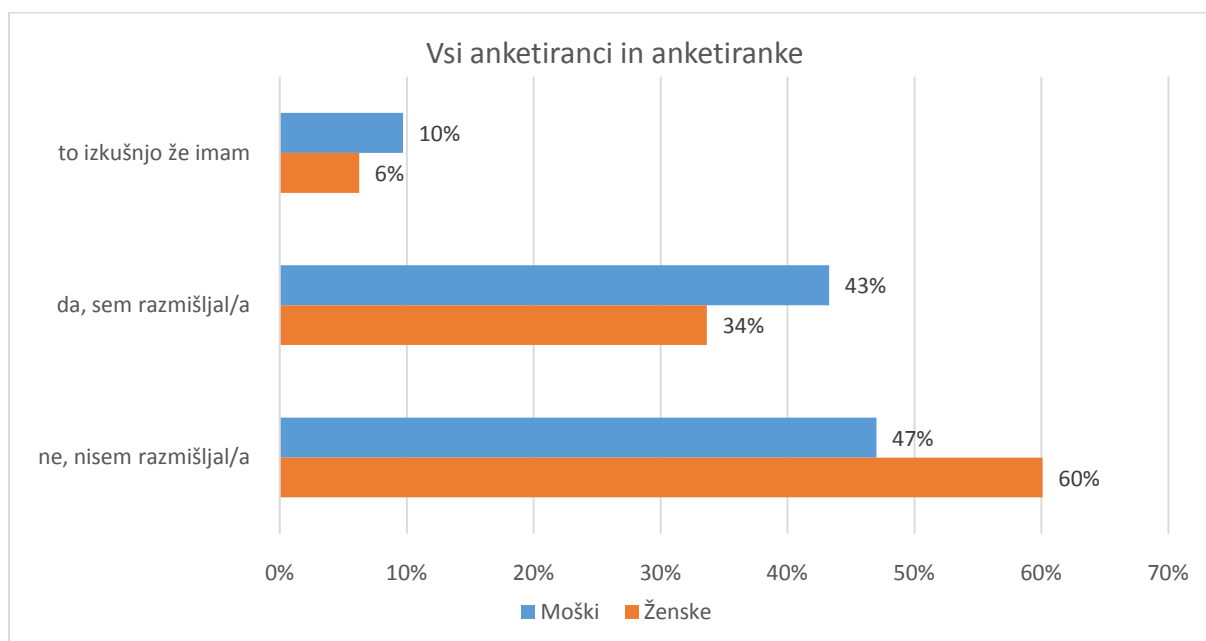
Kot zanimivo se pokaže tudi razmerje med spoloma pri vprašanju o vključitvi v politično delovanje v širšem smislu in ne zgolj sprejemanje določene politične funkcije. Delež moških, zainteresiranih za vključitev v politično delovanje je v primerjavi s tistimi, ki so zainteresirani

za politično funkcijo bistveno nižji, saj znaša 29,41 odstotkov, medtem ko je delež žensk približno enak (32,66 %) in za dobre 3 odstotne točke višji v primerjavi z moškimi. Sklepamo, da so politične ambicije moških bolj povezane s točno določenimi funkcijami ter da jih nižje pozicije znotraj političnega delovanja zanimajo v manjši meri, medtem ko so ženske bolj kot moški pripravljene širše politično delovati. To potrjuje tezo, da ženske razumejo politiko drugače in vanjo ne vstopajo s povsem enakimi motivi kot moški.

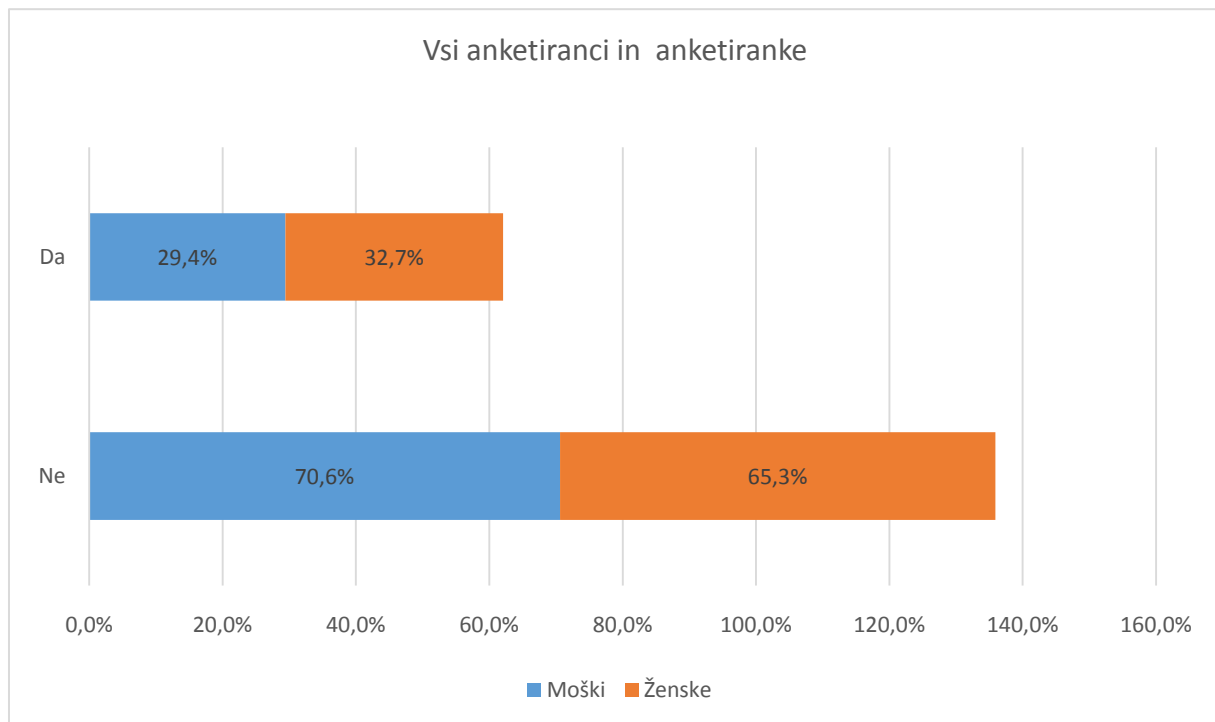
Slika 18 : Vprašanje: Ali ste razmišljali, da bi kdaj kasneje v življenju kandidirali za kakšno politično funkcijo (Q53)? Odgovori anketiranih mlajših od 40 let.

Slika 19 : Vprašanje: Ali ste razmišljali, da bi kdaj kasneje v življenju kandidirali za kakšno politično funkcijo (Q53)? Odgovori vseh anketiranih.

Slika 20 : Vprašanje: Ali ste kdaj razmišljali o tem, da bi se aktivno vključili v politično delovanje (Q58)?

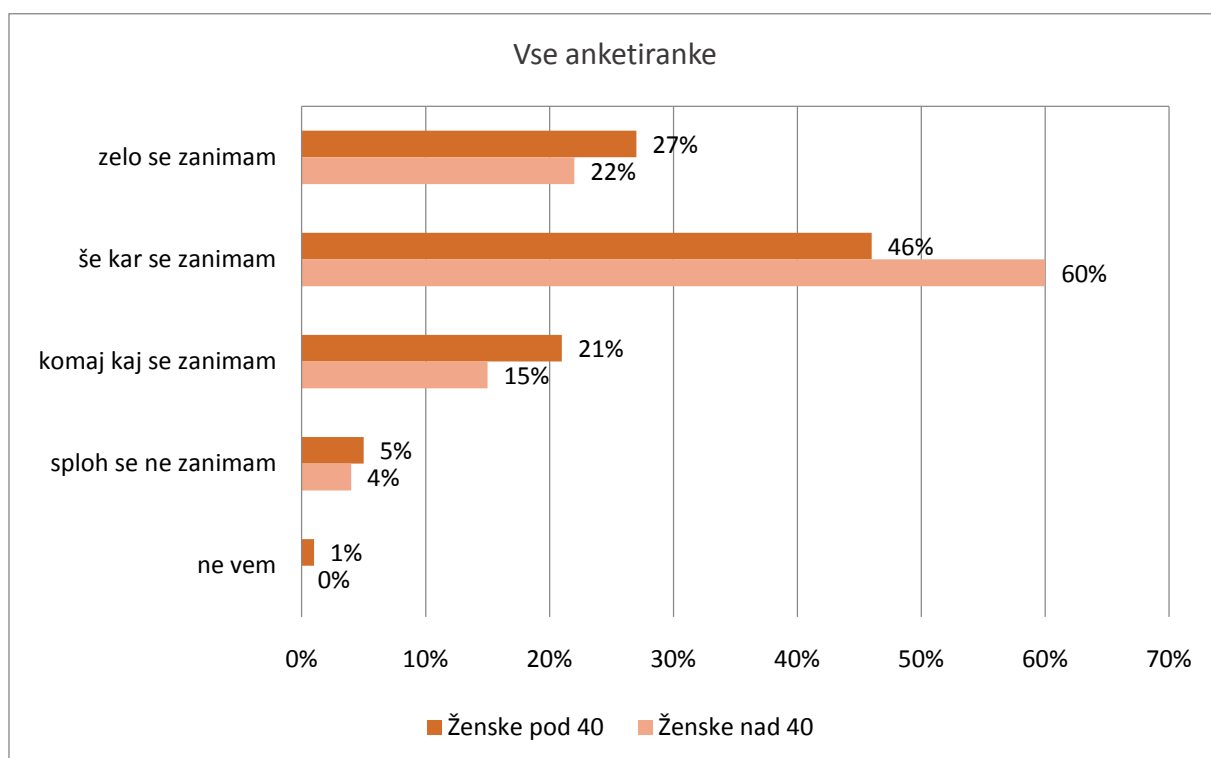

3.4.2. Odnos do politike in zanimanje za politiko

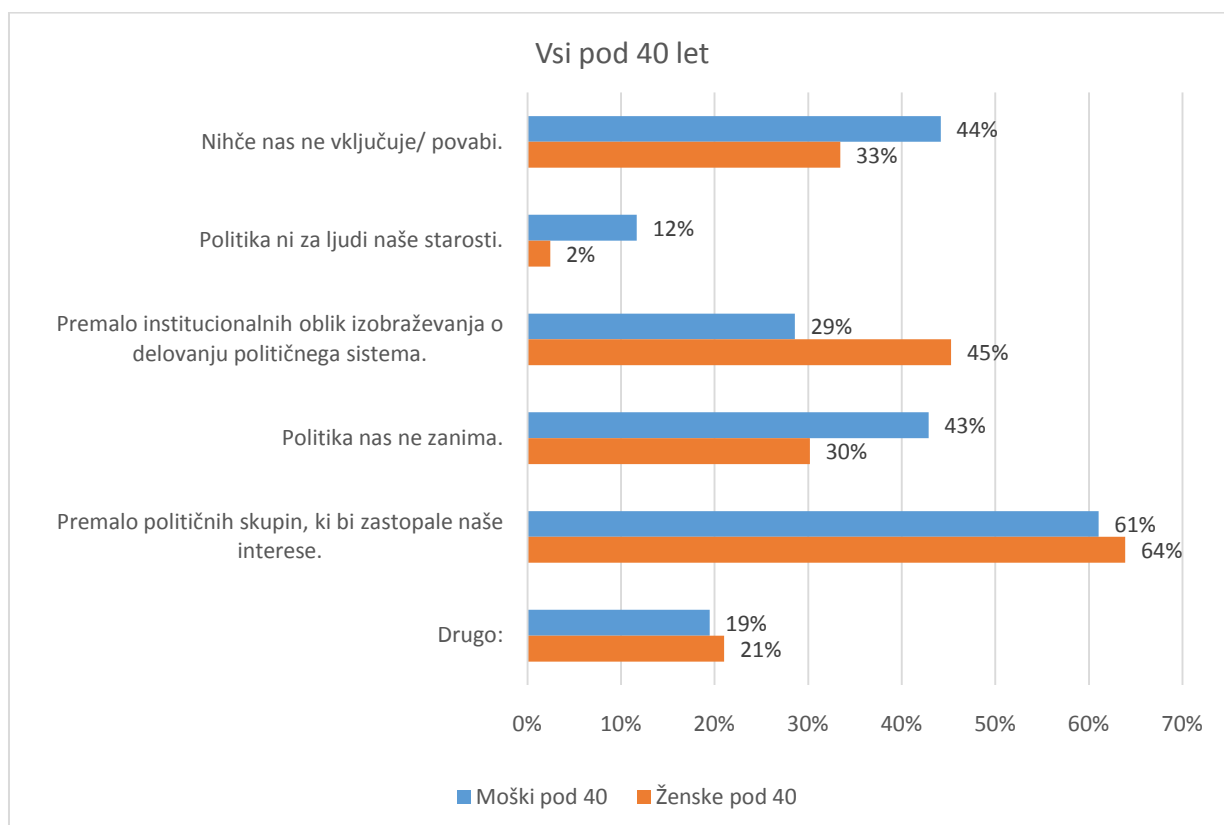
Ugotovili smo že, da ženske izražajo nekoliko manjše zanimanje za politiko, kot moški. Vendar na tej podlagi ne moremo zaključiti, da je prisotnost žensk v politiki nizka zato, ker se ženske ne želijo ukvarjati s politiko. Nasprotno, dve tretjini anketirank (66 %) mlajših od 40 let s trditvijo »Politika me ne zanima« ni soglašalo.

O visoki stopnji zanimanja žensk za politiko pričajo tudi odgovori na vprašanje, »Koliko se zanimate za politiko?«, kjer je dobrih 73 odstotkov žensk majših od 40 let in 82 odstotkov žensk starih več kot 40 let odgovorilo, da se za politiko bodisi zelo zanimajo ali še kar zanimajo. Če te podatke primerjamo z moškimi, ponovno ugotovimo, da se za politiko zanimajo še nekoliko bolj kot ženske. Razlika med spoloma je za dobrih 6 odstotnih točk med vsemi anketiranci in za dobrih 8 odstotnih točk med mlajšimi od 40 let. Kljub temu lahko sklenemo, da se za politiko zanima tudi pomemben delež žensk.

Slika 22 : Vprašanje: Kaj bi rekli, koliko se zanimate za politiko (Q49)?

Slika 23: Vprašanje: Kje so po vašem mnenju ovire, da ljudje vaše starosti niso dovolj zastopani v politiki (Q6)?

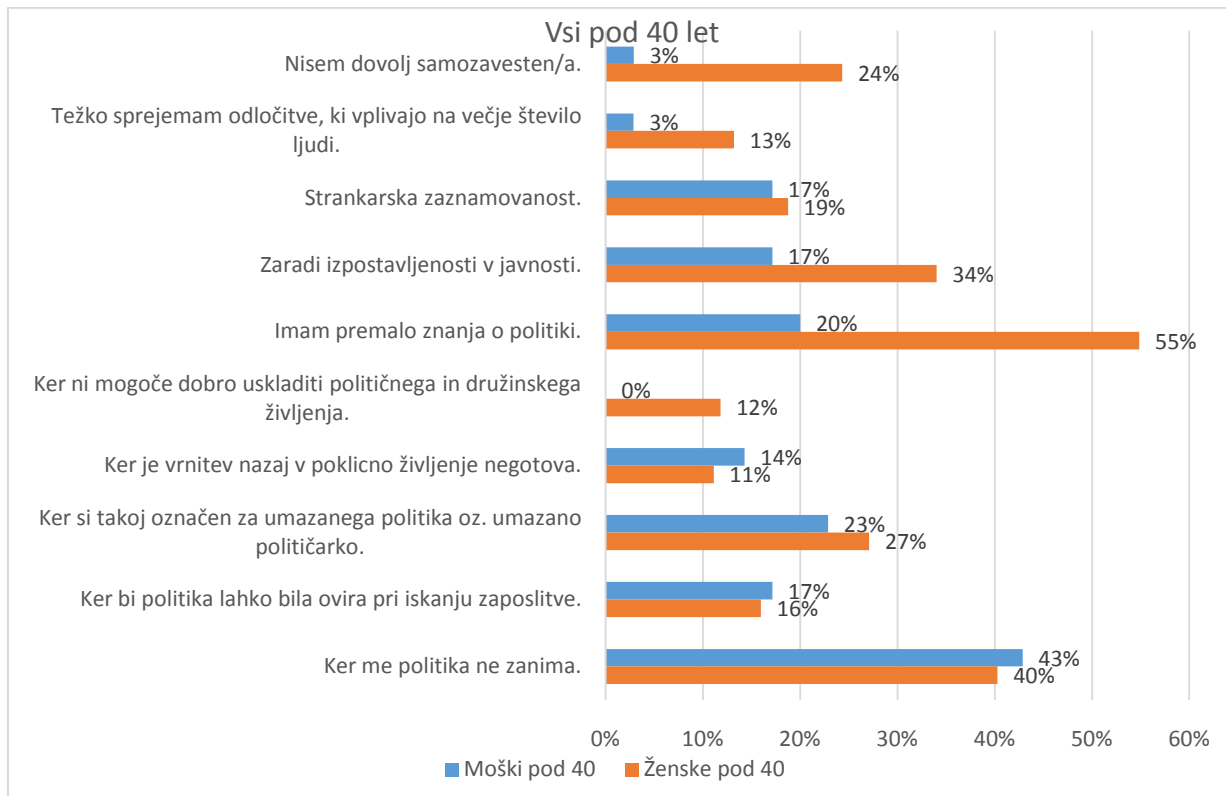

Tiste anketirane, ki so menili, da je v politiki premajhna zastopanost ljudi njihove generacije smo vprašali, kje menijo, da so ovire večjemu vključevanju. Kot najpomembnejšo oviro tako mlajši moški, kakor mlajše ženske označujejo pomanjkanje političnih skupin, ki bi zastopale njihove interese. Moški ta problem v višjem deležu kakor ženske povezujejo tudi z nezanimanjem ljudi samih za politiko, saj je skoraj 43 odstotkov anketirancev mlajših od 40 let označilo odgovor »Politika nas ne zanima«, kar je dobrih 12 odstotnih točk več kakor žensk. Za ženske je zelo pomembna ovira tudi pomanjkanje institucionalnih oblik izobraževanja o delovanju političnega sistema, saj 45,28 odstotkov mlajših žensk (16,71 odstotnih točk več kot moških) meni, da je to razlog, zaradi katerega ljudje njihove starosti niso dovolj zastopani v politiki. To razliko med spoloma lahko povežemo z vprašanjem samopercepcije oz. koliko znanja o političnem sistemu in delovanju je dovolj za lasten angažma. Odgovori, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju nakazujejo tudi, da so ovire, ki se generirajo na osebni ravni še bistveno bolj kompleksne in raznovrstne.

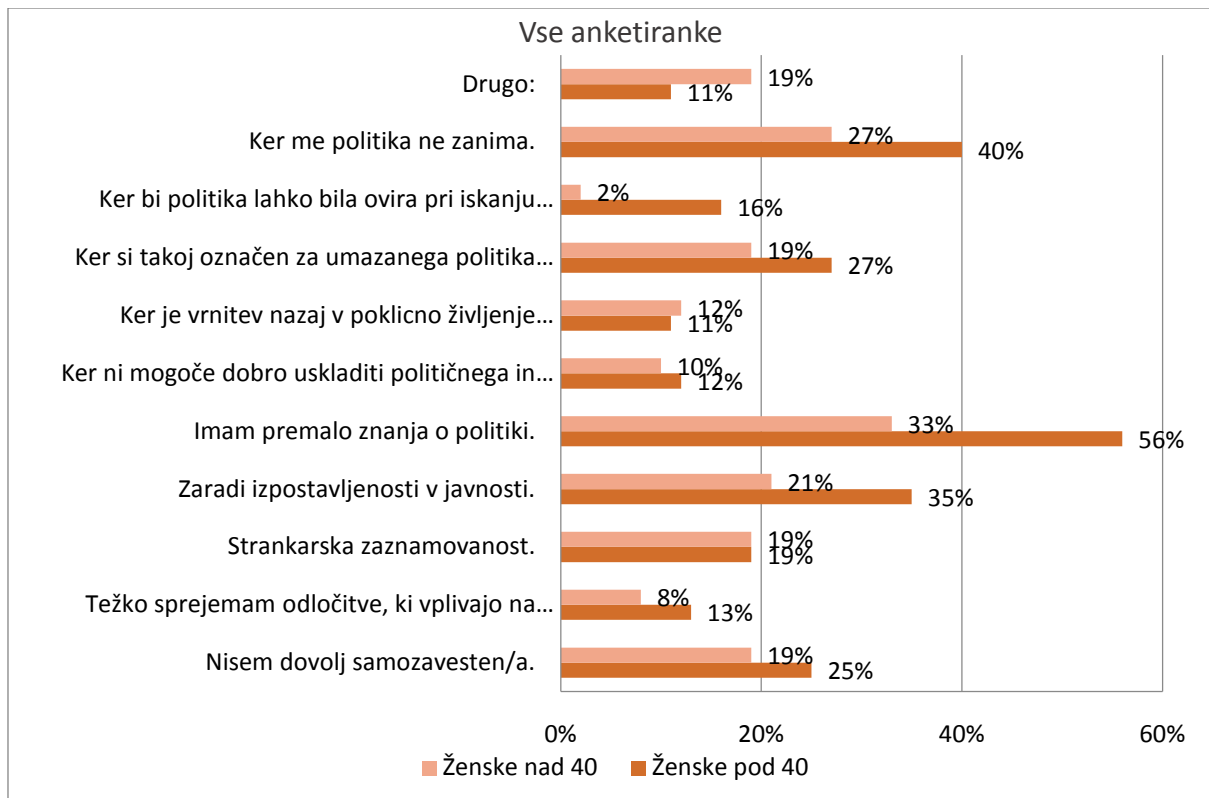
3.4.3. Vzroki za nizke politične ambicije žensk

Kakor smo izpostavili že v uvodnem delu, različne raziskave kažejo, da so glavne ovire za nizek delež žensk v politiki na mikro oz. osebni ravni. Takšnim ugotovitvam pritrjujejo tudi podatki iz pričujoče ankete. Anketirane, ki niso bili politično aktivni smo vprašali po vzrokih za to. Ugotovili smo, da so pri ženskah vzroki bistveno bolj kot pri moških povezani z samopercepcijo, saj jih 35 odstotnih točk več meni, da imajo premalo znanja o politiki in 21 odstotnih točk več, da niso dovolj samozavestne. 12 odstotkov mlajših žensk tudi meni, da ni mogoče dobro uskladiti političnega in družinskega življenja, medtem ko ta odgovor ni izbral nobeden izmed anketiranih mlajših moških. Ženske, še posebej mlajše, se torej z ovirami srečujejo predvsem v polju zasebnega. Nekateri dejavniki so podobno pomembni tako za ženske, kot moške, to so nezanimanje za politiko, stigmatizacija, strankarska zaznamovanost, umazanost politike in negotova vrnitev v poklicno življenje. V nadaljevanju bomo te odgovore dodatno razčlenili.

Slika 21 : Vprašanje: Kakšni so vzroki za to, da niste razmišljali o tem, da bi postali politično aktivni (Q59)?

Slika 22: Vprašanje: Kakšni so vzroki za to, da niste razmišljali o tem, da bi postali politično aktivni (Q59)?

3.4.3.1. Samopercepcija in pomanjkanje samozavesti

Iz do sedaj narejenih raziskav izhaja, da ženske veliko bolj kakor moški dvomijo v svoje sposobnosti, kompetence in primernost za politično polje, kakor moški (Antić Gaber in Selišnik, 2012). Tako kažejo tudi rezultati naše raziskave. Več kot polovica (56 %) vseh anketirank starih do 40 let je kot vzrok, zakaj ne razmišlja o tem, da bi postale politične aktivne navedla »Imam premalo znanja o politiki« ter dobrih 25 odstotkov »Nisem dovolj samozavestna«. Analiza po starosti pokaže, da sta to dejavnika, ki sta še posebej pomembna za mlajše ženske. Analiza po spolu pokaže, da so moški pomanjkanje znanja in pomanjkanje samozavesti v primerjavi z ženskami kot vzrok navajali v bistveno manjšem obsegu. Pri obeh odgovorih je razlika med spoloma najvišja, še nekoliko višja pa je pri anketiranih mlajših od 40 let. Pri odgovoru »Imam premalo znanja o politiki« je tako razlika med spoloma v starosti do 40 let za več kot 30 odstotnih točk, pri pomanjkanju samozavesti pa za dobrih 20 odstotnih točk. Oba odgovora kažeta, da moški veliko bolj kakor ženske zaupajo v lastne sposobnosti, znanje in kompetence ter so bolj samozavestni, kar je pomembna lastnost za delovanje znotraj polja politike. Ob tem je zanimivo, da so bile ženske v našem vzorcu bistveno bolj izobražene, kot moški.

Pomembna razlika med spoloma se kaže tudi pri vprašanju sprejemanja pomembnih odločitev, kar prav tako nakazuje na samozavest posameznika oz. posameznice. Moški, še posebej mlajši moški, so veliko bolj kakor ženske prepričani vase in nimajo težav s sprejemanjem pomembnih odločitev. Trditev »Teško sprejemam odločitve, ki vplivajo na večje število ljudi« je kot vzrok za nerazmišljanje o lastni politični aktivnosti označilo 4,26 odstotka moških in 11,86 odstotka žensk, razlika med spoloma je 7,6 odstotnih točk. Ta razlika pa je med mlajšimi moškimi in ženskami še višja in znaša 10 odstotnih točk. Da težko sprejemajo odločitve, ki vplivajo na večje število ljudi, je odgovorilo 2,86 odstotka mlajših moških in 13,19 odstotka mlajših žensk. Pokaže se, da mlajše ženske še nekoliko manj zaupajo v svoje sposobnosti v primerjavi s starejšimi, medtem ko je pri moških to razmerje obratno. Moški so torej v povprečju že v mladosti bistveno bolj samozavestni od žensk, kar bi lahko pomembno vplivalo na njihov politični angažma in delovanje v polju politike.

3.4.3.2. Izpostavljenost v javnosti

Med pomembnejšimi ovirami, s katerimi se bolj soočajo ženske kot moški je tudi izpostavljenost v javnosti, saj je ta vzrok za lastne politični ne-angažma označila nekaj več kot tretjina (34,03 %) vseh anketirank starih do 40 let. Moškim, še manj pa mlajšim moškim, izpostavljenost v javnosti ne predstavlja tako velike ovire, saj je ta vzrok navedlo 17,1 odstotka anketirancev starih do 40 let, kar je za skoraj 17 odstotnih točk manj kakor žensk znotraj enake starostne kategorije. Razlika med spoloma med vsemi anketiranimi pa je bila pomembno nižja (11,8 odstotne točke), kar morebiti kaže na to, da si ženske svojo samozavest postopoma gradijo na osnovi pridobljenih izkušenj, kompetenc in znanj, pri moških pa je samozavest nekaj kar v večji meri kot ženske pridobivajo že skozi socializacijo.

3.4.3.3. Usklajevanje političnega in družinskega življenja

Težave z usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja se v različnih raziskavah kažejo kot eden pomembnejših razlogov, ki vplivajo na odločitev žensk za vstop v politiko. Politika namreč sodi med poklice, v katerih je zasebno življenje povsem podrejeno poklicnemu, saj je organizacija dela izrazito nenaklonjena usklajevanju profesionalnih in zasebnih obveznosti (Kanjuro Mrčela, Šori, Podreka, 2012). Kot zanimivo se iz ankete pokaže, da sicer pri ženskah

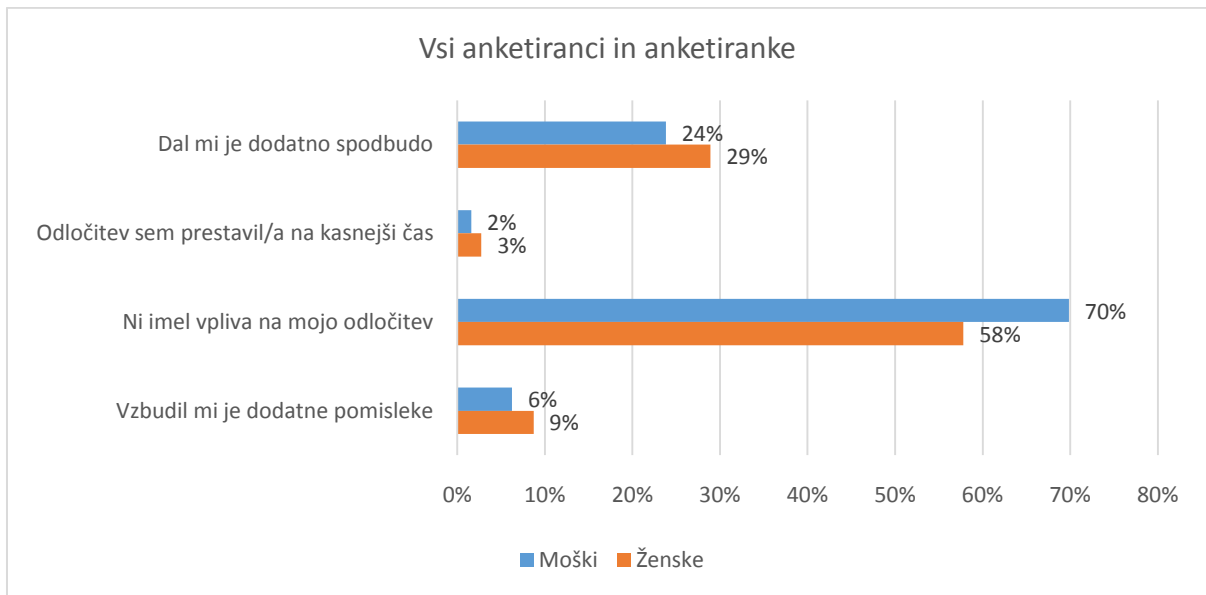
to ni tisti primarni vzrok, zakaj ne razmišljajo, da bi postale politično aktivne. To se je pokazalo že v poglavju 1.3, kjer smo spraševali po splošnih opažanjih, zakaj v politiki ni več mlajših žensk, očitno pa to ni pomemben dejavnik niti pri odločanju na mikroravni. Vendar pa so mlajše ženske v znatno večjem deležu kakor moški obremenjene oz. razmišljajo o tem vprašanju. Med vsemi anketiranimi osebami je 11,34 odstotka žensk in 2,13 odstotka moških kot vzrok navedlo težave z usklajevanjem političnega in družinskega življenja. Še bolj pomenljiv pa je podatek analiziran po starosti, saj med moškimi starimi do 40 let ni niti eden kot vzrok zakaj niso razmišljali, da bi postali politično aktivni označil odgovor »Ker ni mogoče dobro uskladiti političnega in družinskega življenja«, medtem ko je med ženskami starimi do 40 let, ta delež znašal 11,88 odstotkov. Sklepamo, da moškim, pa tudi mlajšim moškim, skrb za družino ne predstavlja posebne ovire pri kreiranju lastnih kariernih poti oz. da se s tem, zlasti mlajši moški posebej ne obremenjujejo in o tem ne razmišljajo, kar kaže na spolno specifična pričakovanja glede delitve vlog v zasebni sferi s strani moških. Pri mlajših ženskah opazimo, da že v mladosti razmišljajo o tem vprašanju in da so s tem dodatno obremenjene, kar prav tako nakazuje vplive prevladujočih spolno stereotipnih kulturnih vzorcev in pričakovanj, ki ženskam nalagajo primarno skrb za družino. Kakor opozarjajo nekatere raziskovalke (McKay, 2007; Wajcman, 1998) so tradicionalno uveljavljeni vzorci pri delitvi gospodinskega in skrbstvenega dela ena pomembnih ovir na poti aktivnega vključevanja žensk v polje politike.

3.4.3.4. Podpora bližnjih oseb

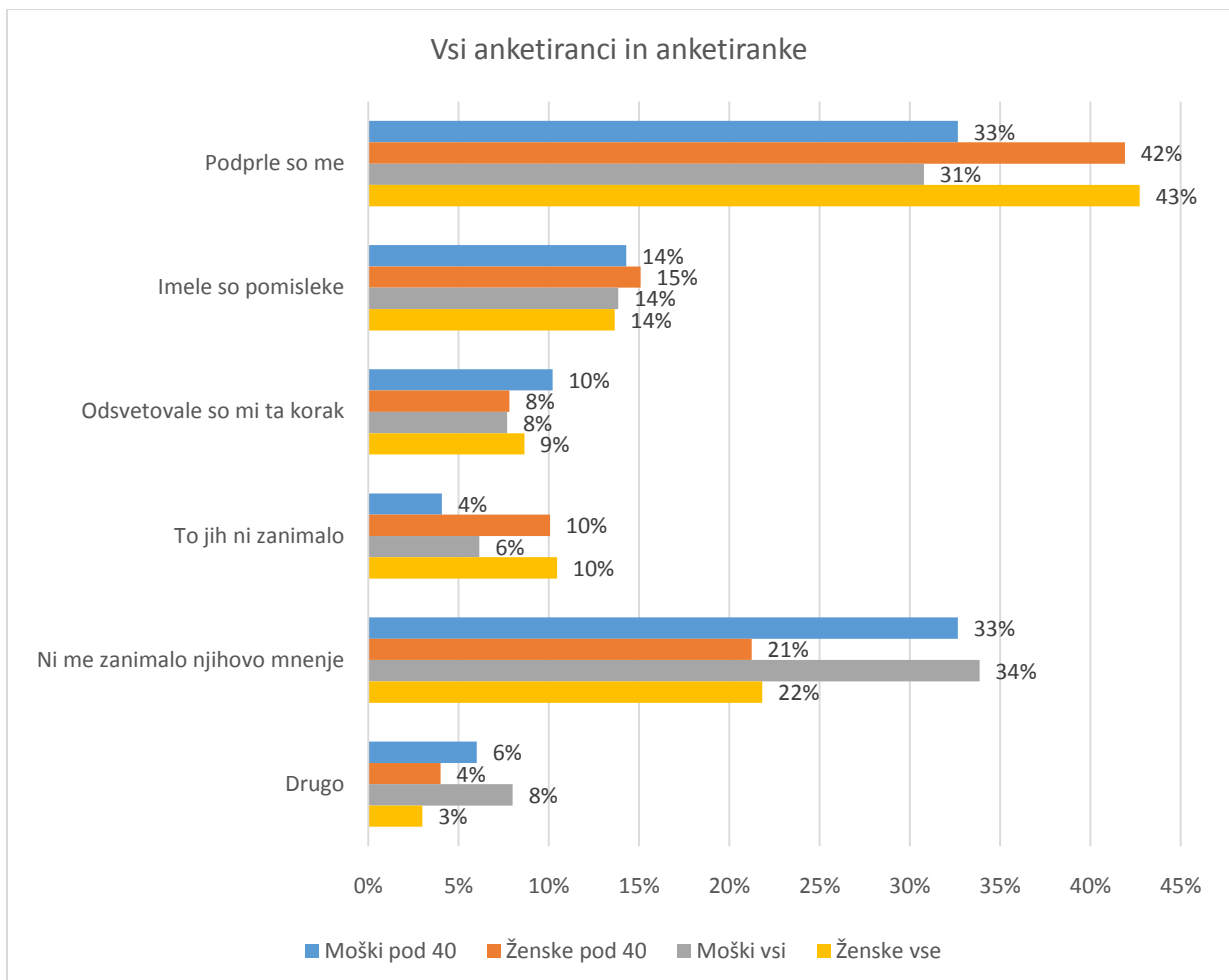
Raziskave kažejo, da se ženske pri odločitvi za vstop v politiko veliko bolj ozirajo na potrebe družine in družinskih članov ter bolj upoštevajo njihova mnenja, kot moški (Antić-Gaber in Selišnik, 2012; Elder, 2004). Med vprašanji postavljenimi v anketi smo tako poskušali ugotoviti tudi, v koliki meri na politično aktivnost moških in žensk vplivajo osebe, ki so jim blizu, npr. družinski člani/članice, partner/partnerka, prijatelji/prijateljice, sorodniki/sorodnice. Analiza odgovorov je pokazala, da mnenja bližnjih ljudi bistveno bolj vplivajo na ženske, kakor na moške. Med anketiranci in anketirankami, ki so se že kdaj aktivno politično udeleževali je za dobrih 12 odstotnih točk več moških (69,84 %), kakor žensk (57,80 %) na vprašanje »Kako je odziv vam bližnjih oseb vplival na vašo odločitev o aktivnem političnem udeleževanju?« odgovorilo z »Ni imel vpliva na mojo odločitev«. Prav tako ugotavljamo, da so reakcije bližnjih oseb pogosteje vzbudile dodatne pomisleke pri ženskah, kakor pri moških saj je o tem poročalo 4,76 odstotka vseh intervjuvanih moških in 8,72 odstotka vseh intervjuvanih žensk, razlika med spoloma je skoraj 4 odstotne točke. Še nekoliko bolj pa je to vplivalo na mlajše ženske, saj je o dodatnih pomislekih poročalo 10,17 odstotka vseh anketirank mlajših od 40 let.

Moške je v bistveno manjšem obsegu kakor ženske zanimala reakcija bližnjih oseb o odločitvi za politično aktivnost. Na vprašanje »Kako so reagirale osebe, ki so vam blizu, ko ste se odločili, da boste politično aktivni«, je 33,85 odstotka moških in 21,82 odstotkov žensk odgovorilo, da jih njihovo mnenje ni zanimalo. Zanimivo je tudi, da je za 12 odstotnih točk manj moških kakor žensk odgovorilo, da so jih osebe, ki so jim blizu podprle (Moški 30,77 %, Ženske 42,73 %). To dodatno nakazuje, da moški pri vstopu v politiko ne potrebujejo posebne podpore v zasebni sferi oz. se nanjo ne ozirajo, medtem ko je ta za ženske zelo pomembna.

Slika 23 : Vprašanje: In kako je odziv vam bližnjih oseb vplival na vašo odločitev o aktivnem političnem udejstvovanju (Q63)?

Slika 24 : Vprašanje: Kako so reagirale osebe, ki so vam blizu, ko ste se odločili, da boste politično aktivni (Q62)?

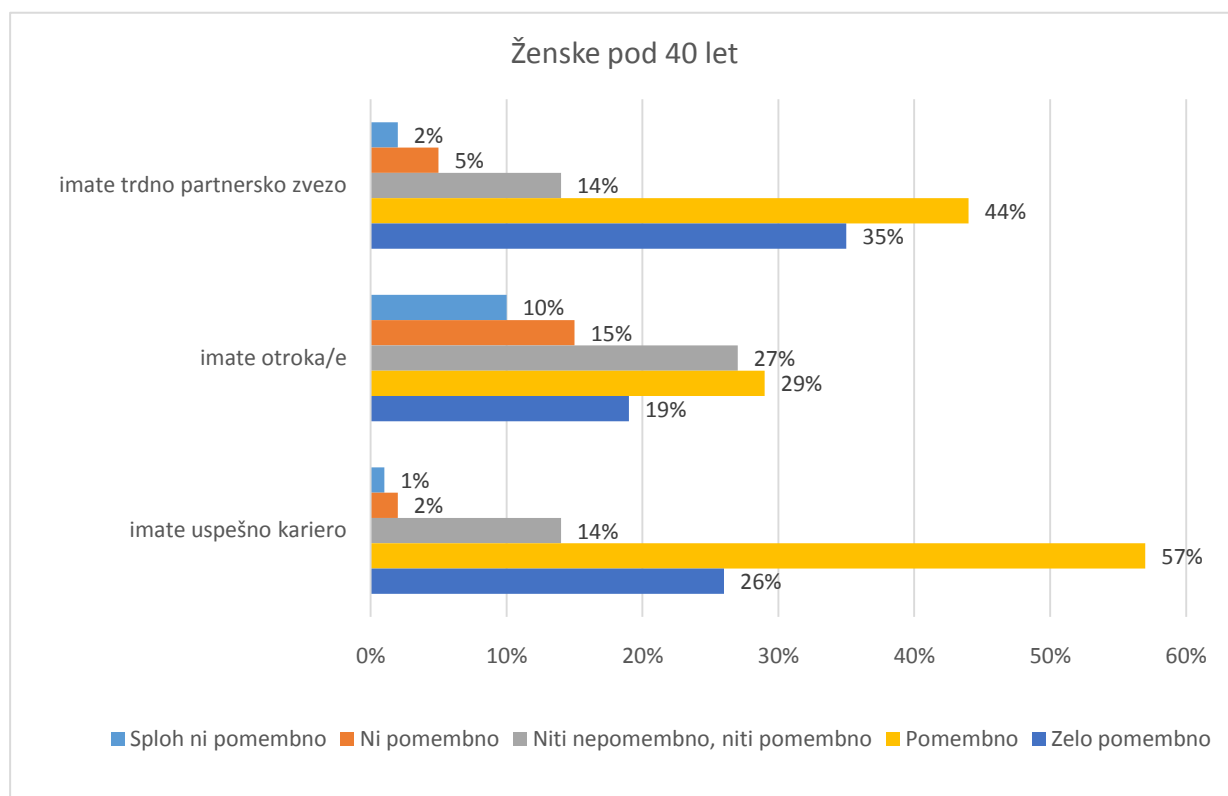

3.4.3.5. Življenjski cilji in prioritete

Raziskave kažejo, da je ena od ovir za prehod v politiko pri ženskah tesno povezana s prekinjanjem lastnih poklicnih kariernih poti in s tem povezanimi tveganji, pri vstopu v relativno ne-varno politično polje. Ženske praviloma vložijo veliko več truda v oblikovanje lastne kariere in se zaradi tega tudi težje odločijo za njeno prekinitev (Rožman in Mencin Čeplak, 2012; Antić-Gaber in Selišnik, 2012). Da je uspešna poklicna kariera pomemben oz. zelo pomemben dejavnik v življenju žensk kažejo tudi odgovori na vprašanje, kako pomembni so določeni življenjski cilji. »Imeti uspešno kariero« je daleč najpomembnejši življenjski cilj tako med mlajšimi ženskami, kakor med ženskami nasploh, saj je kar 83 odstotkov vseh anketirank mlajših od 40 let kot pomemben oz. zelo pomemben življenjski cilj označilo ta odgovor. Temu je sledil cilj imeti trdno partnersko zvezo (79 %).

Razlika po spolu pokaže, da sta oba življenjska cilja za moške manj pomembna. Za moške, tako mlajše, kakor nasploh, je uspešna kariera bistveno manj pomemben življenjski cilj, kakor za ženske, saj ga je označilo približno 66 odstotkov vseh mlajši moških (17 odstotnih točk razlike glede na ženske). Prav tako je za 6 odstotnih točk manj moških v primerjavi z ženskami kot pomemben življenjski cilj označilo trdno partnersko zvezo. Kljub temu je slednja za moške, za razliko od žensk, najpomembnejši življenjski cilj in pomembnejši od kariere, saj jo je označilo 77 odstotkov vseh anketirancev moškega spola. Imeti otroke se tako za moške, kakor za ženske, kaže kot manj pomemben življenjski cilj, saj ga je kot pomembnega označilo 47 odstotkov mlajših žensk in 46 odstotkov mlajših moških, medtem ko je znotraj vseh starostnih kategorij ta cilj kot pomemben označilo 55 odstotkov moških in 51 odstotkov žensk. Opazimo, da je imeti otroke življenjski cilj za nekaj več moških, kot žensk.

Slika 25 : Ko razmišljate o življenjskih ciljih, kako pomembno za vas je, da... (Q42)

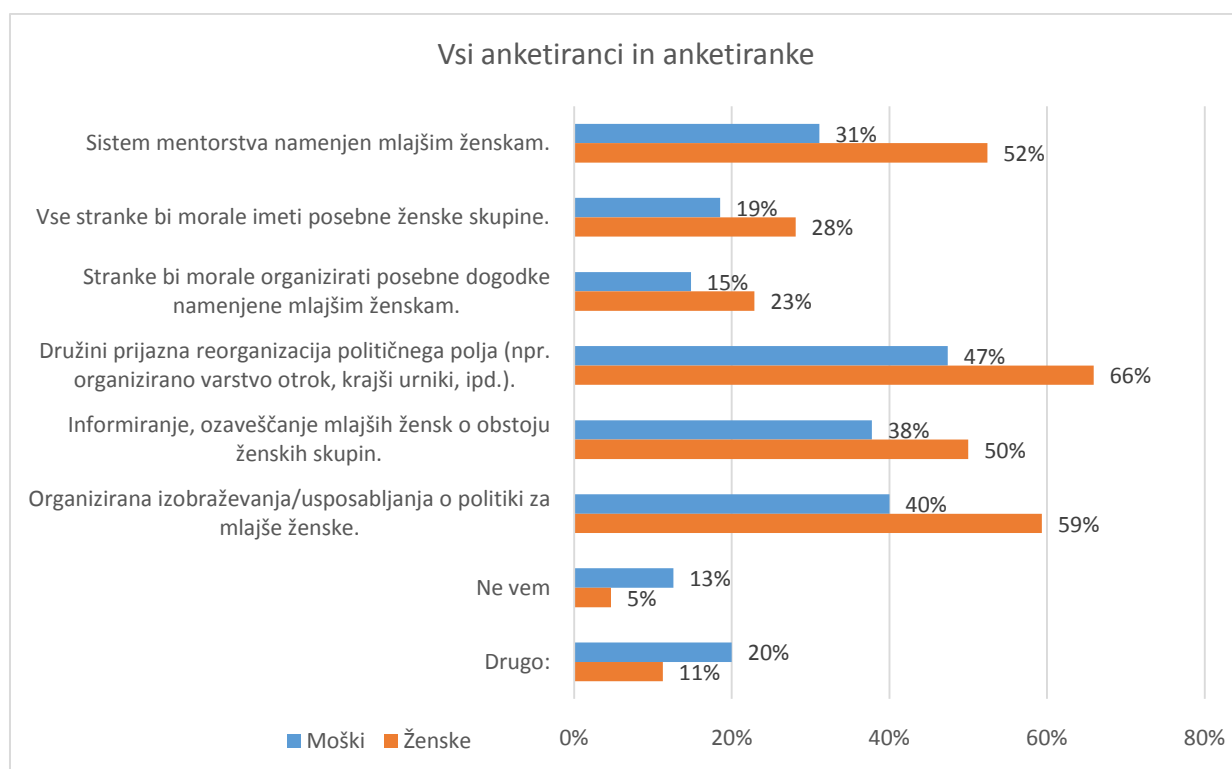
Podatki o pomembnosti življenjskih ciljev nam sporočajo, da ženske, zlasti mlajše, svoje ambicije usmerjajo zlasti na oblikovanje uspešne kariere, pri čemer se kot pomemben vzporedni dejavnik kaže trdna partnerska zveza, medtem ko je imeti otroke mogoče razumeti kot potencialno oviro na poti do uspešne kariere in gre za cilj, ki je postavljen ob bok ostalima dvema. Poleg tega nam ti podatki sporočajo, da ženske vlagajo veliko truda v načrtovanje lastne poklicne kariere in da se bodo zaradi tega zlasti mlajše ženske, s težavo odločile prekiniti uspešno in relativno varno karierno pot za prestop v negotovo in tvegano polje političnega.

4. POLITIČNA PRAKSA: POLITIČNE STRANKE, IZKUŠNJE DOSEDANJEGA DELOVANJA IN DOBRE PRAKSE

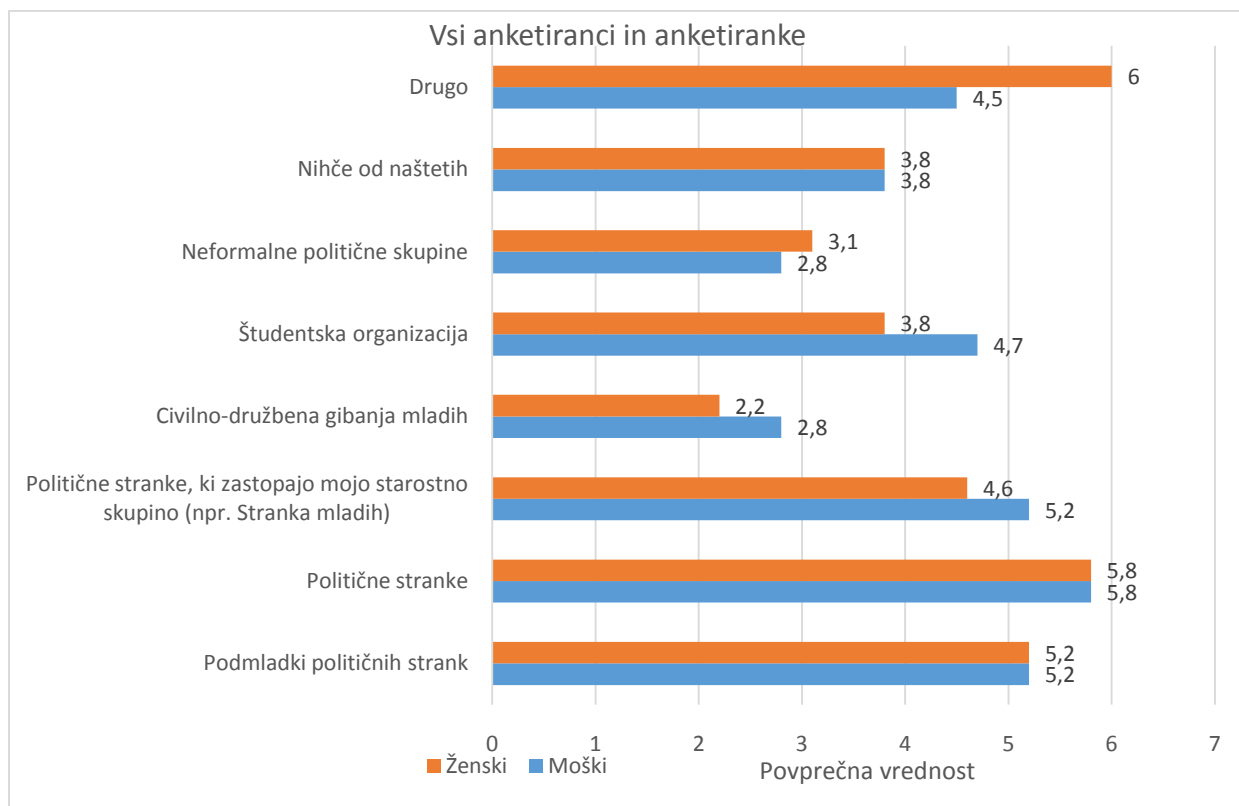
Politične stranke so v parlamentarnih demokracijah (zagotovo ne edini, vsekakor pa) najpomembnejši dejavnik politične participacije državljanek in državljanov. So tiste, ki s svojimi političnimi programi, ideološkimi usmeritvami, delovanjem svojih članic in članov med seboj tekmujejo za politično podporo volilnega telesa; so tiste, ki s svojo organizacijo dajejo prostor za politično delovanje in so tudi tiste, ki s svojim delovanjem močno prispevajo k temu, kako državljanke in državljanji percipirajo politiko in strankarsko delovanje. Politične stranke so tudi neposredni kanal preko katerega se v politiko lahko poseže po najvišjih pozicijah moči oz. na najpomembnejša ali najodločilnejša mesta v politiki. Je pa res, da v zadnjem desetletju zaupanje v politične institucije pada, še posebej pada zaupanje v politične stranke (vir: http://www.cjm.si/?q=PB_rezultati).

V pričujoči raziskavi nas je zato zanimalo, kakšen je odnos mlajših žensk do političnih strank in njihovega delovanja.

Slika 26 : Vprašanje: Kateri ukrepi menite, bi v politiko pritegnili več mlajših žensk (Q45)?

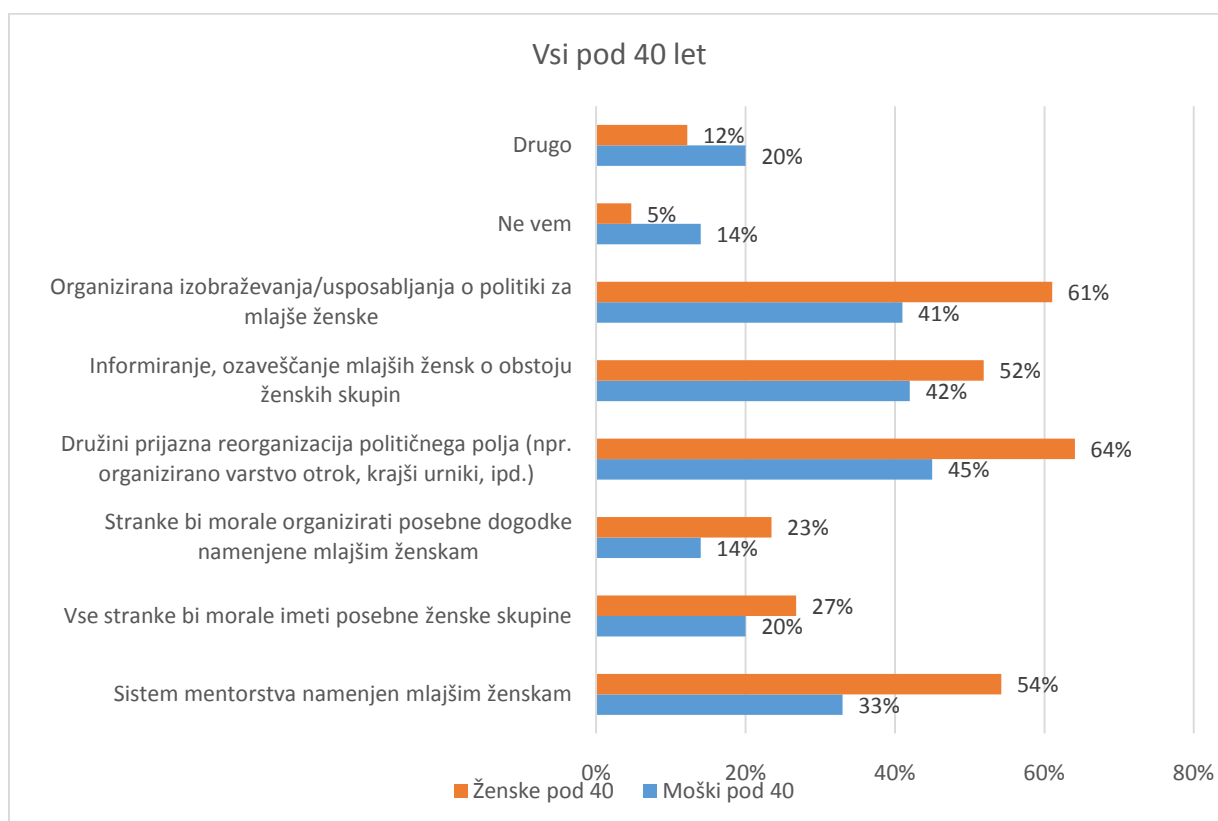
Slika 27 : Vprašanje: Ker ste mlajši od 30 let, prosimo odgovorite še, kdo po vašem mnenju najbolj zastopa interese ljudi približno vaše starosti? Razvrstite odgovore po pomembnosti od 1 do 8, število 1 predstavlja najpomembnejši odgovor (Q69).

Anketirane smo vprašali »Kateri ukrepi menite, bi v politiko pritegnili več mlajših žensk?«. Največ žensk, to je nekaj več kot četrtina (26%), se je odločila za odgovor »Vse stranke bi morale imeti posebne ženske skupine«, za odgovor »Stranke bi morale organizirati posebne dogodke namenjene mlajšim ženskam« pa nekaj manj (22 %) anketirank mlajših od 40 let. Po njihovih odgovorih sodeč, stranke niso (več) tako pomemben dejavnik, ki bi vplival na to, da bi se politično aktivirale. K temu nas napotujejo tudi odgovori na vprašanje »Kdo po vašem mnenju najbolj zastopa interese ljudi približno vaše starosti?«. Pri tem namreč najmanj pomembno vlogo odigrajo prav politične stranke (na lestvici od 1 do 8 je njihova povprečna pomembnost z oceno 5,8 najnižja; kot najbolj pomemben dejavnik pri tem ocenjujejo civilno-družbena gibanja mladih z oceno 2,2). Vidimo torej, da se mlajše generacije težko identificirajo s (sedanjo) strankarsko politiko in v njej ne vidijo ključnega mehanizma političnega zastopstva in odločanja. Ta odnos do institucionalne politike je pri ženskah bolj izražen, kot pri moških. V zadnjih 12-ih mesecih je pri dejavnostih politične stranke ali skupine sodelovalo 23 odstotkov mlajših moških in 14 odstotkov mlajših žensk.

Odklanjanje delovanja v političnih strankah in preferiranje delovanja v različnih civilno-družbenih organizacijah ne preseneča in je skladno s splošno nepriljubljenostjo (strankarske) politike in dajanjem prednosti neformalnim oblikam političnega delovanja (upori, protesti, vstaje, ipd.).

Slika 28 : Vprašanje: Kateri ukrepi menite, bi v politiko pritegnili več mlajših žensk (Q45)?

Če ne stranke in njihove politike, kateri ukrepi bi po mnenju mlajših žensk v politiko privabili več mlajših žensk? Izmed navedenih ukrepov so mlajše ženske označile družini prijazno reorganizacijo političnega polja (npr. organizirano varstvo otrok, krajši urniki, ipd.) za najpomembnejšega. Temu ukrepu največji pomen pripisujejo tudi moški, vendar je razlika med spoloma precej visoka, saj znaša več kot 20 odstotnih točk v prid žensk. Sledijo organizirana izobraževanja in usposabljanja o politiki za mlajše ženske ter sistem mentorstva namenjen mlajšim ženskam. Relativno visoko podporo uživajo tudi spolne kvote na kandidatnih listah, po katerih smo spraševali v ločenem vprašanju. Vendar so pri tem pomembne razlike med spoloma, saj jih podpira 63,96 odstotka anketiranih žensk in bistveno manj, to je 33,33 odstotka moških.

Ukrepi, ki jih podpirajo anketirani v veliki meri odgovarjajo na ovire, ki so jih zaznali pri vstopanju mlajših žensk v politiko. Mlajše ženske med glavnimi ovirami navajajo moška omrežja in netransparentne prakse pri izbiri kandidatov in kandidatke za kandidatne liste, na kar odgovarjajo s podporo spolnim kvotam. Obenem mlajše ženske na strani ovir najmanjši pomen pripisujejo usklajevanju zasebnega in javnega življenja, medtem ko so na strani ukrepov najbolj podprle družini prijazno reorganizacijo političnega polja. Ta obrat lahko deloma pojasnimo s kognitivno disonanco. Na osnovi prevladujočih vrednostnih vzorcev v družbi, kjer je prav družina najvišje na lestvici vrednot, je mogoče domnevati, da si ženske težje priznajo, da jim lahko le ta predstavlja oviro na poti uresničevanja lastnih ciljev. Ko pa ugotovljamo kaj bi dejansko najbolj potrebovale za lažje premikanje med polji in delovanje v polju politike, vidimo, da so to predvsem ukrepi, ki bi omogočali lažje usklajevanje poklicnega življenja z zasebnim. To nakazuje, da je obremenjenost s skrbstvenim in gospodinjstvom delom pri ženskah večja, kakor si upajo priznati ali kakor se tega dejansko zavedajo.

Temu ob bok mlajše ženske postavljajo še pomanjkanje izobraževanj in usposabljanj za politiko in mentorstvo bolj izkušenih, kar se sklada z ugotovitvami, da ženske v manjši meri kot moški zaupajo v svoje sposobnosti in da potrebujejo dodatne spodbude za delovanje v politiki. Ob tem se zastavlja vprašanje, ali gre res samo za to? Ali ne gre tudi za to, da politiko razumejo resno, in če prej niso načrtno gradile svoje politične kariere, ali ne gre za razumljivo reakcijo, ki gre v smer tega, da zdaj pripoznavajo potrebo po »dodatnih« usposabljanjih s strani tistih, ki to polje bolje poznajo oz. v tem polju že delujejo?

5. ZAKLJUČEK

Najpomembnejše ugotovitve v zvezi z razlogi za nizek delež mlajših žensk v politiki in ovirami, ki stojijo pred njimi na tej poti, bi lahko strnili v nekaj naslednjih sklopov:

Spremljajo politiko. Mlajše ženske so razmeroma dobro informirane o politiki, če jih primerjamo z mlajšimi moškimi, saj prevladujejo v skupinah, ki spremlja politiko med eno do tri ure na teden. Pokaže se, da v našem vzorcu mlajše ženske bolj spremljajo politiko od splošne populacije žensk.

Politika jih zanima. Ob primerjavi rezultatov odgovorov mlajših žensk in moških je sicer opaziti pomembno razliko v zvezi z odnosom do trditve »politika me ne zanima« (razlika v nesoglašanju s to trditvijo znaša 10 odstotnih točk), a še vedno z njo ne soglaša skoraj dve tretjini (66,11%) mlajših žensk.

Volilna udeležba je višja. Da jih politika zanima, je mogoče sklepati tudi iz tega, da se mlajše ženske v večji meri kot mlajši moški udeležujejo volitev.

Politika je nemoralna. Mlajše ženske nimajo visokega mnenja o moralnih standardih trenutne politike. Z zgornjo trditvijo se je strinjalo več mlajših žensk, kot mlajših moških. Te trditve nakazujejo tudi smer razmišljanja vprašanih v zvezi z delovanjem v etablirani politiki iz česar lahko izpeljemo sklep, da morda zaradi tega tudi raje posegajo po drugačnih oblikah političnega delovanja, politične držé oz. drugačnih oblikah aktivnega državljanstva.

Drugačna percepcija politike in političnega. Rezultati naše raziskave potrjujejo tudi ugotovitve nekaterih avtorjev in avtoric, da so mlajše ženske manj pogosto kot mlajši moški članice političnih strank. Hkrati se mlajše ženske, podobno kot starejše ženske raje kot moški podpišejo pod peticijo, bojkotirajo ali namenoma kupijo določen proizvod zaradi ekoloških in političnih ali etičnih razlogov in prispevajo denar za družbeno ali politično aktivnost.

Ženske torej politično reagirajo na drugačen način kot moški. Ob tem se zastavlja vprašanje, kako (ob njihovem hkratnem prepričanju o nemoralnosti etablirane politike) njihove aktivnosti v večji meri usmeriti (če je to cilj) tudi v institucionalne oblike političnega delovanja.

Neatraktivnost političnih strank. Več kot tri četrtine mlajših moških in več kot štiri petine mlajših žensk v zadnjem letu ni sodelovalo v aktivnostih kakšne politične stranke ali skupine. Odklanjanje delovanja v političnih strankah in preferiranje delovanja v različnih civilno-družbenih organizacijah ne preseneča in je skladno s splošno ne-priljubljenostjo (strankarske) politike in dajanjem prednosti neformalnim oblikam političnega delovanja (upori, protesti, vstaje, ipd.).

Zakaj ni v politiki več mlajših žensk? Mlajše ženske menijo, da se poglavitna razloga za odsotnost žensk v polju politike skrivata v delovanju moških omrežij in v kalkulaciji strank pri postavljanju na izvoljiva mesta. Trditvi »Ženske se ne želijo izpostavljati« in »Ženske, še posebej mlajše, težko delujejo v politiki zaradi skrbi za družino« označujejo za najmanj pomembni.

Več mlajših žensk v politiki je pomemben cilj. Ženske kljub vsemu verjamejo, da je prisotnost žensk v politiki nujna in zaželena. Čeprav ima za mlajše ženske politika pretežno negativno konotacijo, ženske v politično delovanje še vedno verjamejo in jo pogojno razumejo kot uspešen mehanizem, če se v njej med drugim spremeni tudi spolna struktura aktivnih politikov in političark.

Zakaj politično delovati? Glede na odgovore naših respondentk in respondentov ugotavljamo pomembno razliko med spoloma, saj moški svoje politične ambicije tesneje vežejo na tekmovanje za zasedbo določenih političnih funkcij, medtem ko ženske svoj politični angažma razumejo širše in so bolj pripravljene politično delovati za doseganje širših družbenih ciljev.

Ambicije mlajših žensk so v večji meri kot v politiko usmerjene v ustvarjanje uspešne kariere (kar so pokazale naše raziskave tudi na populaciji politično aktivnih žensk), zato je mogoče sklepati, da se bodo tudi težje odločale za njeno prekinitev kakor moški.

Odločanje in pomembne osebe. Tudi pri mlajših ženskah je pri odločanju za politično delovanje zaznati velik pomen presoje in mnenj bližnjih oseb v njihovem zasebnem življenju, saj se ženske, v znatno večjem deležu kakor moški, pri svojih odločitvah za vstopanje v polje politike ozirajo na družino in družinske člane, katerih potrebe postavljajo pred lastne ambicije.

Glavne ovire za večjo politično aktivnost mlajših žensk. Mlajše ženske vidijo ovire predvsem v pomanjkanju samozavesti (samopercepcija o ne/primernosti), pogosto pa tudi v problematiki usklajevanja političnega življenja z družinskim oz. zasebnim.

Spodbude in dobre prakse. Po mnenju mlajših žensk bi bili pomembni ukrepi, ki bi jim olajšali odločitve »družini prijazna reorganizacija političnega polja (npr. organizirano varstvo otrok, krajši urniki, ipd.); organizirana izobraževanja in usposabljanja o politiki za mlajše ženske in sistem mentorstva namenjen mlajšim ženskam.

LITERATURA

- Antić Gaber, Milica (2003): Factors Influencing Women's Presence in Slovene Parliament. V Richard E. Matland in Kathleen A. Montgomery (ur.), *Women's access to political power in post-communist Europe*, (Gender and politics), 267–284. Oxford: Oxford University Press.
- Antić Gaber, Milica (2007): Poklicne kariere slovenskih političark. V Mateja Sedmak in Zorana Medarič (ur.), *Med javnim in zasebnim: ženske na trgu dela*, 111–130. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Antić Gaber, Milica in Selišnik Irena (2012): Politično polje, zasebno življenje in vstopanje žensk v politiko. *Teorija in praksa*. 49 (2): 396-415.
- Bacchi, Carol (2006): Arguing for and against quotas: theoretical issues. V Drude
- Carrol, Susan J. in Kira Sanbonmatsu (2009): Gender and the decision to run for the state Legislature. Paper prepared for presentation at the Midwest Political Science Association Annual Meeting Chicago, IL, April 2–5, 2009.
- Dahlerup, Drude (1998): Using Quota's to Increase Women's Political Representation. V Azza Karam (ur.) *Women in Parliament Beyond Numbers*, 91–108. Stockholm: International IDEA.
- Darcy, Robert, Susan Welch in Janet Clark (1994): *Women Elections and Representation*. Second. Edition, Revised. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Elder, Laurel (2004): Why Women Don't Run: Explaining Women's Underrepresentation in America's Political Institutions. *Women & Politics* 26 (2): 27–56.
- Fischer, Elaine (2008): A Gendered Calculus of Voter Turnout. Paper prepared for the Annual Meeting of the American Political Science Association, Boston, MA, August 28-31, 2008.
- Fox, Richard L. in Jennifer L. Lawless (2004): Entering the Arena? Gender and the Decision to Run for Office. *American Journal of Political Science* 48 (2): 264– 280.
- Gidengil Brenda, Elizabeth O'Neil in Lisa Young (2010): Her Mother's Daughter? The Influence of Childhood Socialization on Women's Political Engagement *Journal of Women, Politics & Policy* 31 (4): 334–355.
- Grey, Sandra (2002): Does Size matter? Critical Mass and New Zealand's Women MP's. *Parliamentary Affairs* 55 (1): 19–29.
- Haavio-Mannila, Elina (ur.) (1985): *Unfinished democracy: women in Nordic politics*. Oxford: Pergamon Press.
- Jalušič, Vlasta in Milica Antić Gaber (2001): Ženske-politike-možnosti: Perspektive politike enakih možnosti v srednji in vzhodni Evropi. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Jogan, Maca (1990): *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*. Ljubljana: FDV.

- Jogan, Maca (2001): *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: FDV.
- Kanjuo-Mrčela, Aleksandra, Šori, Iztok in Podreka, Jasna (2012): Zasebno je politično: asimetrična delitev gospodinjskega in skrbstvenega dela ter profesionalno življenje žensk in moških v politiki. *Teorija in praksa*. 49 (2): 376-395.
- Kirkpatrick, Jeane (1974): *Political Woman*. New York: Basic Books.
- Lawless, Jennifer L. in Richard L. Fox (2005): *It Takes a Candidate: Why Women Don't Run for Office*. New York: Cambridge University Press.
- Lombardo, Emanuela (2008): Gender Inequality in Politics: Policy frames in Spain and the European Union. *International Feminist Journal of Politics*, 10 (1): 78–96.
- Lovenduski, Joni in Pippa Norris (ur.) (1993): *Gender and Party Politics*. London: Sage Publications.
- Malnar, Brina (2004): Vrednotenje pomena politike in problem nizkega zaupanja v slovenskem prostoru. V Malnar, Brina in Bernik, Ivan (ur.) *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči*, 131-154. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Malnar, Brina (2014): Politična kultura in demokratične vrednote v novih demokracijah. V: Niko Toš (ur.) *Vrednote v prehodu VIII. Slovenija v srednje in vzhodnoevropskih primerjavah*, 418-434. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK ; Wien : Echoraum.
- McKay, Joanna (2007): Women MPs and the Socio-Environmental Preconditions for Political Participation in the Federal Republic. *German Politics* 16 (3): 379– 390.
- Norris, Pippa in Joni Lovenduski (1995): *Political Recruitment, Gender, Race and Class in the British Parliament*. Cambridge: University Press
- Phillips, Anne (1998): *The Politics of Presence*. Oxford: University Press.
- Rožman, Sara in Mencin Čeplak, Metka, 2012: Politična socializacija, izobrazba in ambivalentnost politične socializacije ženske. *Teorija in praksa*. 49 (2): 365–375.
- Sapiro, Virginia (1981): "When are Interest Interesting? The Problem of Political Representation of Women". *American Political Science Review* 75 (3): 701–716.
- Selišnik, Irena, Gaber Antić, Milica in Kogovšek, Tina (2012): Raziskovanje ovir (v polju zasebnega) za enako prisotnost žensk in moških v politiki. *Teorija in praksa*. 49 (2): 336-355.
- Smith, Michael J. (2009): The Inequality of Participation: Re-examining the Role of Social Stratification and Post-Communism on Political Participation in Europe. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 45 (3): 487–517.
- Toš, Niko (ur.), (2004): *Vrednote v prehodu III. Slovensko javno mnenje 1999-2004*. Ljubljana: FDV IDV CJMMK.

Wajcman, Judy (1998): *Managing like a Man: Women and Men in Corporate Management*. Pennsylvania, UP: The Pennsylvania State University Press.

Young, Iris M. (1990): *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University Press.

INTERNETNI VIRI

Evropska družboslovna raziskava, (European Social Survey, ESS 2012). V okviru projekta SJM 2012/2. Februar 201. Interno gradivo.

Grafoteka SJM 2013. Gradivo za pogovore s poslanskimi skupinami -februar 2014 (SJM 2013 / 1). Dostop na: http://www.cjm.si/ul/GRAFOTEKA_SJM2013.pdf

Roglič, Meta in Trtnik, Samo (2007): Kresalova navdušila poslance LDS: Kot da bi srečali NLP. Dnevnik , 23.5.2007. Dostop na: <http://www.dnevnik.si/slovenija/247241>

SURS (2011). *Gospodinjstva in družine, Slovenija, 1. januar 2011 - končni podatki*. Dostop na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4780 (23.06.2014).

World Value Survey 2005-2008. Dostop:
<http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSanalyzeStudy.jsp>

World Values Survey. Wave 5: 2005-2009. Dostop na:
<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>

http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Documents/2003_Participation_young_women_political_life_en.pdf; 2003_zadnji dostop 12.6. 2014).